

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra obchodu a financí

Bakalářská práce

Produkce a prodej biovína v České republice

Petra Míčová

© 2010 ČZU v Praze

!!!

**Místo této strany vložíte zadání bakalářské práce.
(Do jedné vazby originál a do druhé kopii)**

!!!

Produkce a prodej biovína v České republice

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem v rámci plnění studijních povinností vypracovala bakalářskou práci s názvem "Produkce a prodej biovína v České republice" samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány a uvedeny na konci v seznamu literatury. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 17.3.2010

.....

Podpis

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych tímto vyjádřila vřelý dík zejména své vedoucí bakalářské práce Ing. Petře Šánové, PhD. za předané znalosti, trpělivý přístup, cenné poznatky a připomínky při sepisování této práce. Dále bych chtěla také velmi poděkovat své rodině za všestrannou podporu, pochopení a nesčetné rady a pomoc během studia.

Produkce a prodej biovína v České republice

Production and sale of biowine in the Czech Republic

Souhrn

Ekologické zemědělství staví na filosofii holistického chápání přírody, jež se snaží udržovat a posilovat zdraví agroekosystému. Základní myšlenkou je omezení využití moderních technologií a vyvarování se používání látek poškozujících životní prostředí.

Ekologické zemědělství zažívá v České republice během posledních deseti let obrovský rozmach, přičemž jedním z jeho nejrychleji se rozvíjejících odvětví je ekologické vinohradnictví. V poslední době došlo k velkému nárůstu výměry ekologicky obhospodařovaných vinic. Za poslední dva roky také výrazně vzrostl počet ekologicky hospodařících vinařů. Důvodem zvýšeného zájmu o ekologické zemědělství jsou vyšší dotace, stále rostoucí trh s biovinem a možnost exportovat biovína do zemí EU. Ministerstvo zemědělství České republiky a neziskové organizace se snaží podporovat ekologicky hospodařící vinaře aktivním vzděláváním a cíleným poradenstvím.

Klíčová slova: ekologické zemědělství, bioprodukty, ekologické vinohradnictví, biovíno, produkce biovína, obchod s biovinem

Summary

Organic agriculture is based on holistic realizing natural system which promotes and enhances agroecosystem health. The basic idea of organic farming is to use modern technology selectively and avoid those elements which are environmentally damaging.

In the Czech republic, organic farming has undergone large dynamic development during last ten years. The organic viniculture is one of the most quickly developing branch of the organic agriculture. A relatively high increase in land area was recorded in the case of vineyards in the organic farming system in the Czech republic. Over the last two years, the number of wine-growers who joined the organic farming system has risen rapidly. The reason for such elevated interest in organic agriculture is higher grants, the demand for organic wine on the Czech market and the possibility to export to EU. Department of Agriculture in the Czech republic and non-profit making organizations support wine-growers in the system of organic farming by active education and specifically targeted advisory system.

Keywords: organic farming, organic products, organic viniculture, organic wine, production of organic wine, market of biowine

OBSAH

PRODUKCE A PRODEJ BIOVÍNA V ČESKÉ REPUBLICĚ	6
OBSAH	8
1. ÚVOD	9
2. CÍL A METODIKA	10
2.1. Cíle bakalářské práce.....	10
2.2. Metodika bakalářské práce	10
3. LITERÁRNÍ REŠERŠE.....	11
3.1. Ekologické zemědělství	11
3.1.1. Základní zásady, principy a cíle ekologického zemědělství	12
3.1.2. Právní úpravy ekologického zemědělství v České republice.....	15
3.1.3. Systém kontroly a značení bioproduktů v České republice	16
3.1.4. Dotace v ekologickém zemědělství	18
3.1.5. Vývoj a současný stav ekologického zemědělství v České republice.....	21
3.2. Pěstování vinné révy v rámci ekologického zemědělství v České republice	23
3.2.1. Pěstování biovinné révy.....	23
3.2.2. Historie a současný stav ekologického vinohradnictví.....	25
3.2.3. Základy ekologického vinařství.....	29
3.2.4. Charakteristika odrůd vinné révy pěstovaných v biokvalitě v České republice	30
3.2.5. Ekonomika vinohradnického podniku.....	34
3.3. Obchod s biovinem v České republice a srovnání s rakouskými producenty biovína.....	35
3.3.1. Obchod a prodej biovína v České republice	35
3.3.2. Marketingový plán a strategie obchodu s biovinem v České republice.....	36
3.3.3. Srovnání stavu ekologického vinohradnictví v České republice a v Rakousku.....	39
4. DISKUZE.....	42
5. ZÁVĚR.....	45
6. SEZNAM LITERATURY	47
PŘÍLOHY	53

Motto:

*„První – sklenka jako med,
druhou – proto dáš si hned,
třetí – tobě chuti dodá,
čtvrté – nikdo neodolá,
pátou – chválit nepostačíš,
šestou – žízeň neuhasiš,
po sedmé – si pleteš esa,
po osmé – ti hlava klesá,
z deváté – jsi tutenkamen,
po desáté – už je ámen.“*

Vinařské desatero

1. ÚVOD

Během posledního století se zemědělská produkce celosvětově výrazně zvýšila. Intenzivní zemědělské hospodaření, jehož cílem je zejména maximalizace produkce, s sebou nese negativní dopad na krajinu. Proto řada zemědělců volí odlišný způsob pojetí a přístupu k zemědělství jako jediné možné respektování potřeb přírody. Ekologické zemědělství není pouze krátkodobým trendem, ale významným a perspektivním odvětvím přispívajícím k rozvoji trvale udržitelného zemědělství, které se stalo i u nás uznávanou metodou.

Z aktuálních statistických údajů vyplývá, že počet ekologických zemědělců významně narůstá, k 31.12.2009 jich hospodařilo již téměř tři tisíce na výměře 400 000 ha, což představuje podíl 9,38 % z celkové výměry zemědělské půdy. Stabilně se zvyšuje výměra vinic v ekologickém zemědělství – v roce 2008 bylo v systému ekologického zemědělství 408 ha vinic, zatímco v roce 2009 už to bylo 645 ha vinic. Značný nárůst výměry vinic v rámci ekologického zemědělství je způsoben zejména navýšením plateb na produkci vinné révy pěstované v biokvalitě, ale také například posílením know-how. Za poslední dva roky také rapidně vzrostl počet vinařů, kteří vstoupili do systému ekologického hospodaření. Důvodem zvýšeného zájmu je zejména nenasycený trh s biovíny, možnost exportu a již zmíněné navýšení dotací. Dalším aspektem může být i dlouholetá tradice pěstování vína v ČR, která charakterizuje ojedinělým způsobem krajinu a samotné pěstitele vína. Z pohledu spotřebitelů, pro které se stávají významné informace zejména o přirozenosti a původu produktu, je výsledkem ekologického vinohradnictví přírodní víno s téměř nulovým zbytkem syntetických reziduí, jehož výroba proběhla od začátku do konce s maximálním ohledem na životní prostředí.

2. CÍL A METODIKA

2.1. Cíle bakalářské práce

Cílem bakalářské práce je sumarizace zásad a principů ekologického zemědělství, popis současného stavu ekologického zemědělství a charakteristika ekologického pěstování vinné révy v České republice. Dále bylo cílem shrnutí současného stavu obchodu a marketingu ekologicky vyprodukovaných vín v rámci České republiky a jejich porovnání s Rakouskem. Cílem práce je také naučit se schopnosti řešit danou problematiku, pracovat s odborným textem a vést odbornou diskuzi na dané téma.

2.2. Metodika bakalářské práce

Literární rešerše spočívá v analýze a syntéze dat ze sekundárních zdrojů literatury, které jsou na konci této práce v seznamu literatury. V kapitole 3.1.1. byly popsány základní principy ekologického zemědělství z více literárních pramenů (*FiBL, 2007; Tichá, 2008; Urban a kol., 2003*). Tabulky č. 2 (*Mze₄, 2009; Mze₅, 2004; Tichá, 2008*), č. 4 (*Mze₆, 2008; MZe₈, 2009*) a tabulka v příloze 1 (*MZe₁₂, 2008; MZe₁₃, 2009*) v literární rešerši byly sestaveny na základě více zdrojů. Diskuze je polemikou nad tématem této bakalářské práce. Součástí příloh je i seznam použitých zkratk v textu.

3. LITERÁRNÍ REŠERŠE

3.1. Ekologické zemědělství

Ekologické zemědělství (dále jen EZ), někdy též nazýváno organické či biologické, představuje systém hospodaření, který používá pro životní prostředí šetrné způsoby k hubení plevelů, škůdců a chorob, zakazuje používání syntetických pesticidů a hnojiv, v chovu hospodářských zvířat klade důraz na přirozené prostředí a pohodu zvířat, dbá na celkovou harmonii agroekosystémů a jejich biologickou rozmanitost a upřednostňuje obnovitelné zdroje energie a recyklaci surovin (*Dabbert a kol., 2004; FiBL, 2007*).

EZ staví na filosofii holistického chápání přírody, kdy je příroda chápána jako jednotný celek. Člověk je tedy pouze součástí živé přírody a musí k zemědělskému hospodaření přistupovat zodpovědně tak, aby důsledky jeho činnosti nenarušily ráz celé přírody a stav životního prostředí. Zemědělská produkce by se měla uskutečňovat pouze za pomoci biologických procesů a mechanických způsobů výroby, také prostřednictvím výroby vázané na půdu bez používání geneticky modifikovaných organismů (dále jen GMO) (*Narižení č. 834/2007*). Proces EZ upřednostňuje uzavřený cyklus hospodaření, což znamená využití vnitřních zdrojů v rámci daného ekologického hospodářství. Případné vnější zdroje by měly být v EZ pouze z jiných ekologických farem.

Zásadní rozdíl mezi konvenčním způsobem hospodaření a ekologickým hospodařením je, že konvenční zemědělství není trvale udržitelné. Konvenční zemědělství totiž negativně ovlivňuje a způsobuje degradaci půdy a vody, snižuje biodiverzitu a mění ekologické procesy, na kterých je zemědělství závislé (*Urban a kol., 2003*). Zpočátku bylo EZ oproti konvenčnímu značně potíráno, postupem času ale došlo ke zvýšenému zájmu o životní prostředí, s čímž souvisí i přechod řady zemědělců na ekologický způsob hospodaření.

3.1.1. Základní zásady, principy a cíle ekologického zemědělství

Mezi nejvýznamnější přednosti EZ patří lepší péče o kvalitu půdy, ochrana vodních zdrojů, hospodárné využívání přírodních zdrojů a vyrovnaná bilance živin, chov zvířat respektujících jejich přirozené potřeby, vyšší biodiverzita a produkce biopotravin. Základní principy EZ lze tedy shrnout do několika bodů (*FiBL, 2007; Tichá, 2008; Urban a kol., 2003*):

1) Ochrana kvality půd, zdrojů podzemní vody, snížení znečištění povrchových i podzemních vod a ochrana životního prostředí

Konvenční zemědělství způsobuje acidifikaci půd způsobené zejména hnojením dusíkem, silnou erozi půdy a eutrofizaci vod (obohacování vod o živiny – zejména dusík a fosfor). Ekologičtí zemědělci hnojí půdu a používají méně přípravků na ochranu rostlin tak, aby neznečišťovali povrchové i podzemní vody. Hlavním cílem EZ je udržet a zlepšit dlouhodobou úrodnost půdy a její ekologickou funkci (zvyšovat obsah organické hmoty a humusu v půdě, zlepšovat její fyzikální vlastnosti a umožnit bohatý rozvoj společenstva půdních organismů) (*Mäder a kol., 2002*). Výzkumy dokazují, že EZ má v průměru větší efekt na zlepšení stavu krajiny, ochranu přírody a diverzitu než konvenční způsob hospodaření (*van Elsen, 1997*).

2) Welfare zvířat

Největší důraz se klade na dodržování tzv. „welfare“ čili pohody zvířat. Způsob chovu musí zvířatům umožnit přirozené chování. Ustájení musí odpovídat fyziologickým a etologickým potřebám zvířat. Zvířata chovaná na ekofarmě by měla mít volný přístup na pastvu. Jejich chov požaduje udržení jejich dobrého zdraví.

3) EZ přispívá ke stabilizaci klimatu

EZ snižuje uvolňování amoniaku vlivem nižšího počtu chovaných zvířat na danou plochu, což způsobí menší zatížení daných pastvin. V EZ se méně hnojí dusíkem, tím dochází k menšímu uvolňování oxidu uhličitého než u intenzivního hospodaření.

4) Prevence a biologická ochrana na místo používání chemických látek

Mezi zásady EZ patří i zákaz používání chemických látek, které mají negativní vliv na kvalitu potravin a životní prostředí. Namísto pesticidů se užívají preventivní opatření a biologická ochrana rostlin. EZ dává přednost komplexní péči o zdravou a oživenou půdu a hnojení zeleným hnojením a stájovými hnojivy. Na druhou stranu neexistují-li vhodné alternativy, mohou se ve výjimečných případech používat syntetické chemické látky (např. antibiotika na přírodní bázi). Musí se však jednat o látky, které byly povoleny na základě jejich důkladného prozkoumání ze strany Komise a členských států Evropské unie (dále jen EU) (*Nařízení č. 834/2007*).

5) Úspora energie a nižší závislost na neobnovitelných zdrojích

Principy EZ stojí na uzavřeném koloběhu hospodaření, kdy jsou v co největší míře omezeny vnější zásahy do podniku. V důsledku toho dochází k minimalizaci používání neobnovitelných zdrojů energie.

6) Zachování biologické diverzity

Vlivem intenzivního hospodaření dochází ke ztrátě biologické diverzity, např. díky rozorání mezí, regulaci toků, odlesnění krajiny apod. Přibližně 37 % zemského povrchu je dnes využito k zemědělské produkci, přičemž většina této plochy již ztratila nebo ztrácí svoji původní biologickou rozmanitost (*MZe, 2006*). Proto se na místech, kde se hospodaří ekologickým způsobem, rozšiřuje druhová pestrost zvířat a rostlin, čímž stoupá i počet užitečných organismů.

7) Nepoužívání GMO

Jednou z hlavních zásad EZ je využívání přírodních procesů a postupů, proto se EZ zřídka plodin získaných genovými modifikacemi. Někteří vědci ale tvrdí, že propojení EZ a GMO by bylo žádaným krokem vpřed. Nicméně platí Evropské nařízení o EZ č. 834/2007, podle kterého GMO nadále nebudou slučitelné s pojetím ekologické produkce. Platí ale speciální podmínka, kdy výskyt GMO musí být co nejnižší a kdy prahové hodnoty, tedy 0,9 %, platí výhradně a jen pro náhodný nebo „technicky nevyhnutelný výskyt“ GMO. Tyto prahové podmínky byly vymezeny v nařízení Rady č. 1829/2003.

V současné době se stále hledají vhodné možnosti a způsoby koexistence EZ s pěstováním GMO (*Bioinstitut₁*, 2008).

8) Produkce kvalitních potravin a krmiv

Výrobky EZ obsahují nižší koncentrace těžkých kovů, dusičnanů, pesticidů a látek škodlivých pro zdraví. V kontrastu s tímto mohou produkty EZ častěji obsahovat toxiny či fytoalexiny, kterými se rostliny samy brání proti napadení škodlivými činiteli. Úskalí v porovnání kvality produktů z ekologického a konvenčního hospodaření představují ostatní vlivy a faktory, které jakost produktů ovlivňují, a to často i výrazněji než způsob produkce. Kvalita plodin je v první řadě ovlivněna odrůdou. Výrazně se projevuje také efekt klimatických podmínek a další vlivy, mimo jiné mechanické poškození a poranění, napadení hmyzem, stres a nedostatek živin (*Hajšlová a kol.*, 2006).

9) Podpora tzv. „čisté“ ekonomiky

Biopotraviny nejsou ve skutečnosti dražší než produkty konvenčního zemědělství, neboť produkty intenzivního zemědělství jsou navíc zaplacené ve skrytých výdajích – jako např. platba škod ve znečištěných řekách, energetická náročnost při vývoji nových pesticidů a hnojiv apod.

10) EZ přispívá k udržení přírodního rázu, stability osídlení a zajišťuje bezpečnou zemědělskou výrobu

Dalším podstatným důvodem k využívání EZ je i udržení osídlení venkova a tradičního rázu zemědělské krajiny. Snahou EZ je umožnit zemědělcům a jejich rodinám ekonomický a sociální rozvoj, dále uspokojení z práce, neboť ekologický způsob hospodaření vyžaduje hluboký zájem a zodpovědnost (*Bioinstitut₁*, 2008).

11) Dodržování vysokých standardů

Ekologičtí zemědělci a produkty EZ podléhají přísným kontrolám a standardům.

12) Možný vliv na budoucí generace

Výběr potravin naší generace může mít značný význam na zdraví našich potomků. Rysy EZ naplňují podstatu trvale udržitelného rozvoje, který může být udržován i

v dlouhodobém časovém horizontu. V současnosti spotřebitelé ve vyspělých zemích při nákupu potravin vyhledávají produkty označené logy a značkami ekologické produkce.

3.1.2. Právní úpravy ekologického zemědělství v České republice

Pravidla pro ekologickou zemědělskou produkci, zpracování, označování a kontrolu bioprodukce byla v EU od roku 1991 do roku 2008 dána Nařízením Rady Evropské komise č. 2092/91. Od 1. ledna 2009 bylo toto nařízení nahrazeno Nařízením Rady Evropské komise a Evropského parlamentu č. 834/2007 Sb. z 28. června 2007, které řeší výrobu, kontrolu a označování ekologických produktů a ruší nařízení (EHS) č. 2092/91. Některá nová ustanovení týkající se označování ekologických produktů však vstoupí v platnost až 1. července 2010. Cílem tohoto předpisu je nastavení nového směru, jakým by se pokračující rozvoj EZ ve státech EU měl nadále ubírat, a je kladen ještě větší důraz na ochranu životního prostředí, biodiverzitu a vysoký stupeň ochrany živé přírody (*Nařízení č. 834/2007*).

Nařízením Komise (ES) č. 889/2008, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) č. 834/2007 o ekologické produkci a označování ekologických produktů, jsou upraveny všechny úrovně rostlinné a živočišné výroby počínaje obděláváním půdy a chovem zvířat až po zpracování a distribuci ekologických potravin a jejich kontrolu. Nové nařízení je značně podrobné a z větší části představuje rozšíření původního nařízení o ekologické produkci. Toto nařízení také obsahuje požadavky na logo Společenství. Podle uvážení producenta biovýrobků bude možné používání národních i soukromých značek. Nicméně i nadále je povinností každého výrobce bioproduktů označovat své výrobky kódem kontrolní organizace a údajem o tom, zda byly suroviny vyprodukovány v rámci států EU, nebo zda suroviny pocházejí ze zemí mimo EU (*Tichá, 2008*).

Hlavním právním předpisem upravujícím EZ v České republice je zákon č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství ve znění pozdějších předpisů, jak vyplývá ze změn provedených zákonem č. 320/2002 Sb. a zákonem č. 553/2005 Sb. včetně vyhlášky Ministerstva zemědělství č. 16/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení o ekologickém zemědělství. Zákon č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství a o změně zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, výrazně pomohl proti klamavému označování potravin nepocházejících z EZ (*Tichá, 2008*).

Výše uvedené právní předpisy, nařízení a zákony dávají pocit jistoty zemědělcům, zpracovatelům, ale hlavně biospotřebitelům, že jsou produkty EZ kontrolovány a označovány od biovýrobce až po konečného spotřebitele.

3.1.3. Systém kontroly a značení bioproduktů v České republice

Správná výroba a označování bioproduktů jsou ve vyspělých zemích důsledně kontrolovány. Proto i v ČR existují tři nestátní kontrolní organizace, které dohlížejí na dodržování předpisů, zákonů a vyhlášek pro EZ: KEZ o. p. s. – Kontrola ekologického zemědělství (Chrudim), ABCERT GmbH (Brno) a Biokont CZ s. r. o. (Brno). Navíc vzhledem ke zvyšujícímu se počtu ekofarek dohlíží od roku 2010 nad dodržováním právních předpisů vedle soukromých kontrolních subjektů také Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský (dále jen ÚKZÚZ) (*Anonym₁, 2009*).

Celková kontrola firem podnikajících v EZ je prováděna minimálně jednou ročně, mohou však být prováděny i neohlášené kontroly. Kontrola zahrnuje celý podnik, tj. pozemky a kultury, stáje a zvířata, stroje, technologická zařízení a technologie, sklady a ostatní provozní prostory, obaly a etiketaci, skladovou a účetní evidenci (*Tichá, 2008*).

Po provedení kontroly vydávají kontrolní organizace ekologickému zemědělci s platností na jeden rok tzv. „Osvědčení o původu bioproduktu“ nebo výrobci biopotravin tzv. „Osvědčení o původu biopotraviny“ (*Tichá, 2008*). Získá-li daný ekologický zemědělec či výrobce biopotravin toto osvědčení, dostává tím zároveň oprávnění označovat své výrobky kódem kontrolní organizace, popř. označením „EKO“, „BIO“ nebo národním označením „BIO – produkt ekologického zemědělství“, tzv. „biozebra“ (viz obrázek č. 1). Produkty EZ lze označovat za „BIO“ nebo „EKO“ jen tehdy, pochází-li nejméně 95 % složek z biovýroby. Od roku 2005 je tato značka převedena do vlastnictví státu a její používání je upraveno zákonem č. 242/2000 Sb. Význam této značky spočívá zejména ve srozumitelnosti vůči spotřebitelské veřejnosti, má tedy důležitý marketingový význam.

Obrázek č. 1 – Logo pro označování bioproduktů v České republice (*MZe, 2007*).

V rámci EU existuje i celoevropská značka pro označování bioproduktů (viz obrázek č. 2), jejíž užívání je do 30. června 2010 dobrovolné. Podrobné podmínky jejího použití upravuje Příloha XI. Nařízení Komise (ES) č. 889/2008.

Obrázek č. 2 – Současné logo pro označování bioproduktů v rámci EU pro ČR (*Nařízení č. 889/2008*)

Výše uvedené evropské logo se ovšem velmi podobá označování produktů EZ v síti německých supermarketů (*IFOAM, 2009*). Proto dané orgány EU připravily jednotnou evropskou značku pro EZ a biopotraviny, která bude v EU povinná na všech výrobcích od 1. července 2010 (*MZe, 2009*). Produkty EZ ze zemí EU budou smět i nadále používat současné národní značky. Biovýrobky dovezené ze států mimo EU novým logem označené být nemusí. EU zapojila do výběru loga i občany. Podle odborníků soutěž přispěla k širšímu povědomí

o biovýrobciích a EZ vůbec (*Leschingerová, 2009*). Nakonec Evropská komise představila 8. února 2010 nové biologo (viz obrázek č. 3). Logo tvoří dvanáct hvězd, které jsou na zeleném podkladě poskládány tak, že vytvářejí list (*Anonym₂, 2010*).

Obrázek č. 3 – Nové biologo v rámci EU (*Leschingerová, 2009*)

3.1.4. Dotace v ekologickém zemědělství

Dotaci od státu dostane každý ekologický zemědělec či výrobce biopotravin, který získal osvědčení od kontrolní organizace. Jak je z tabulky č. 1 na následující straně patrné, v současné době dochází k neustálému navyšování vyplacených finančních prostředků na plochu zařazenou do EZ nebo přechodného období ze strany států ekologickým zemědělcům ve snaze podpořit ekologický způsob hospodaření. Konvenční zemědělství je totiž hned po průmyslu druhým největším znečišťovatelem životního prostředí.

Dotace mohou mít dvě podoby:

1) Přímá podpora

- Poskytuje se na činnosti prováděné z podnětu Komise na podporu EZ.

2) Nepřímá podpora

- Je poskytována na úrovni zemědělců, organizací pro rozvoj venkova, svazů spotřebitelů a ochránců přírody, veřejných úřadů a členských států EU, médií, univerzit.

Tabulka č. 1 – Dotace v EZ v letech 1998-2008 (*MZe₄, 2009*)

Rok	Vyplacené finanční prostředky (Kč)
1998	48 091 000 Kč
1999	84 168 000 Kč
2000	89 101 971 Kč
2001	167 966 104 Kč
2002	210 861 131 Kč
2003	230 810 809 Kč
2004	292 200 000 Kč
2005	285 828 855 Kč
2006	304 995 064 Kč
2007	536 410 176 Kč
2008	zažádáno o 617 940 312 Kč

K výraznému nárůstu ekologicky obhospodařované plochy došlo mezi lety 1997-2003, a to především v souvislosti s obnovením státní podpory EZ v roce 1998, která tak navázala na státní podporu v letech 1990-1993. Tato podpora byla realizována formou přímých dotací na základě nařízení vlády k podpoře mimoprodukčních funkcí zemědělství. Finanční podpora je ekologickým zemědělcům v ČR poskytována po celou dobu jejich ekologického hospodaření, není například omezena pouze na období přechodu farmy na EZ, tzv. období konverze. Ministerstvo zemědělství ČR (dále jen MZe) připravilo programový dokument tzv. Horizontální plán rozvoje venkova na období 2004-2006 (HRDP), který byl realizován v souladu s Nařízením Rady č. 1257/1999, o podpoře rozvoje venkova, a který umožňoval ČR po vstupu do EU čerpat finanční prostředky na podporu rozvoje venkova z garanční sekce Evropského zemědělského garančního a orientačního fondu (EAGGF). Výše financování z fondu EAGGF byla možná až do 80 % kalkulovaných plateb. Dotační program pro EZ byl jedním z agroenvironmentálních opatření, a navázal tak na dotační politiku MZe v období před vstupem ČR do EU (*MZe₅, 2004*). Od roku 2007 je ale podpora ekologickým zemědělcům a zpracovatelům biopotravin vyplácena v rámci Programu rozvoje venkova (dále jen PRV) mezi lety 2007-2013 (*MZe₄, 2009*), který vychází z Národního strategického plánu rozvoje venkova. PRV byl zpracován v souladu s Nařízením Rady (ES) č. 1698/2005 a prováděcími pravidly uvedené normy (*MZe₆, 2008*).

V současné době dostane zemědělec přímou platbu pouze tehdy, plní-li požadavky na ochranu životního prostředí (konkrétně dodržuje-li devatenáct směrnic EU, které mimo životní prostředí postihují i oblast zacházení se zvířaty). Jedná se o tzv. „cross compliance“ neboli „křížovou dohodu či kontrolu podmíněnosti“. Od 1. ledna 2009 je v ČR vyplácení přímých podpor a dalších vybraných dotací "podmíněno" plněním standardů udržování půdy v dobrém zemědělském a environmentálním stavu, dodržováním povinných požadavků v oblasti životního prostředí, veřejného zdraví, zdraví zvířat a rostlin, dobrých životních podmínek zvířat a minimálních požadavků v rámci agroenvironmentálních opatření (*Mze₇, 2009*). Detailně je problematika „cross compliance“ popsána v Nařízení Rady č. 1782/2003 (ES) (*Samsonová a kol., 2005*).

Výše dotace na EZ je rozdílná v závislosti na pěstované kultuře. V tabulce č. 2 je srovnání výší dotací v roce 2004, kdy byl vydán Akční plán ČR pro rozvoj EZ do roku 2010, a finanční podpora ekologickému hospodaření v roce 2007 (přepočteno kurzem 27,762 Kč/€) a v roce 2008 (přepočteno kurzem 26,364 Kč/€). Z tabulky je patrné, že u trvalých travních porostů dochází k růstu dotací, zatímco v případě orné půdy, pěstování zeleniny a speciálních bylin a trvalých kultur dochází v systému ekologického hospodaření v posledních letech ke stagnaci výše finančních podpor.

Tabulka č. 2 – Finanční podpora v letech 2004, 2007 a 2008 (*MZe₄, 2009; MZe₅, 2004; Tichá, 2008*)

Výše finanční podpory v EZ v závislosti na pěstované kultuře					
Druh plodiny	Výše dotace v r. 2004	Výše dotace v r. 2007		Výše dotace v r. 2008	
	Kč/ha	EUR/ha	Kč/ha	EUR/ha	Kč/ha
Trvalé travní porosty (louky a pastviny)	1 100 Kč	71 €	1 971 Kč	89 €	2 346 Kč
Orná půda	3 520 Kč	155 €	4 303 Kč	155 €	4 086 Kč
Zelenina a speciální byliny	11 050 Kč	564 €	15 658 Kč	564 €	14 869 Kč
Trvalé kultury (sady, vinice a chmelnice)	12 235 Kč	849 €	23 570 Kč	849 €	22 383 Kč

Některé oblasti rozvoje EZ jsou zajištěny na dostatečné úrovni (legislativa, státní podpora), na druhé straně se v systému EZ vyskytují oblasti, které zatím nejsou stále dostatečně rozvinuté a jejichž další vývoj je žádoucí systematicky podporovat jako např. výzkum a vzdělávání zemědělců, domácí trh s produkty EZ a dále šířit více informací o EZ široké spotřebitelské veřejnosti (*Samsonová a kol., 2005*).

3.1.5. Vývoj a současný stav ekologického zemědělství v České republice

Od poloviny 19. a na přelomu 20. století probíhala značná industrializace a urbanizace, což se projevilo negativními změnami životních podmínek obyvatelstva, ale i na životním prostředí. Lidé proto hledali východisko v přírodě a obraceli se k přírodnímu životnímu stylu. Navíc se na počátku 20. století objevily první dokumenty o poškození půdní úrodnosti a změnách v agroekosystémech, které souvisely s chemickým a technickým pokrokem. Počátky vzniku EZ lze datovat do období po první světové válce. Reforma životního stylu byla v dobách vzniku systémů orientovaných k přírodě spojována s romantickými představami o přírodě, která představovala protiklad k urbanizovaným celkům (*Urban a kol., 2003*).

První důležitější zmínky o EZ byly v Československu publikovány teprve na sklonku socialistické éry, tj. v letech 1985-1987. U odborné veřejnosti však neměly buď žádnou, nebo negativní odezvu. Důvodem byly zestátněné nebo kolektivizované zemědělské podniky a jejich zaměstnanci cítili jen malou zodpovědnost vůči „svěřené“ půdě, chovu hospodářských zvířat, a tím i kvalitě potravin, které produkovali. Na konci 80. let začaly vycházet studie, které propagovaly zdravou výživu jako prevenci před civilizačními chorobami. Lze tedy konstatovat, že na počátku zájmu o EZ a biopotraviny na našem území byli sami spotřebitelé orientovaní na zdravou výživu (*Urban a kol., 2003*). Trend zdravého životního stylu však vzhledem k situaci, která panovala v komunistických zemích, nemohl být sledován tak pružně jako v západním světě (*Tichá, 2008*). EZ se v ČR nejprve nazývalo zemědělstvím alternativním, později organickým, zanedlouho byl zaveden pojem EZ. Již v roce 1989 byl vydán první Bulletin alternativního zemědělství. V letech 1990-1991 vzniklo pět svazů zabývajících se EZ a biopotravinami – PRO-BIO Šumperk, Libera Praha, Biowa Chrudim, Naturvita Třebíč, Alternin Velké Bílovice (*Urban a kol., 2003*).

Po zavedení dotací je vývoj EZ v ČR určován zejména výší a strukturou finančních podpor. V roce 1992 byly dotace zrušeny a znovu byly zavedeny až v roce 1998 (Tichá, 2008). V roce 1993 došlo k dohodě svazů EZ na společných směrnicích EZ, které zastřešilo MZe, a na užívání celostátní kontroly a certifikace – zavedení národní známky „BIO“ pro označování biopotravin. V roce 1999 došlo k založení kontrolní organizace KEZ o. p. s., která byla MZe pověřena výkonem kontroly EZ v ČR (Urban a kol., 2003). V roce 2000 začíná prodej biopotravin i v supermarketech, čímž dochází k výraznému nárůstu jejich spotřeby (Šarapatka₁ a kol., 2005).

Rozmach EZ lze sledovat zejména prostřednictvím vývoje počtu ekofarem, vývojem plochy ekologicky obhospodařované půdy a podílů ploch, na kterých je praktikováno EZ z celkového zemědělského půdního fondu (Tichá, 2008). Již v roce 2002 ekologičtí zemědělci hospodařili na více než 5 % z celkové výměry zemědělské půdy v ČR a v průběhu následujících let došlo k dalšímu nárůstu ploch, které jsou spravovány ekologickým způsobem (Urban a kol., 2003). Výjimkou je rok 2005, kdy se počet ekologicky hospodařících podniků mírně snížil díky tvrdým praktikám a byrokracii ze strany kontrolní organizace (Tichá, 2008). Proto vznikly v ČR další dvě kontrolní organizace. A od roku 2010 se na kontrole podílí i ÚKZÚZ.

V roce 2004 byl zpracován strategický dokument ČR v oblasti rozvoje EZ na období do roku 2010 – tzv. Akční plán ČR pro rozvoj EZ do roku 2010.

V roce 2008 došlo k výraznému nárůstu počtu ekologických farem i výrobců biopotravin. Dle statistických údajů MZe se za poslední desetiletí výměra ekologicky obhospodařované zemědělské půdy zvýšila více než pětinasobně. Ekologičtí zemědělci v roce 2008 už obhospodařovali 8 % celkové výměry (Tichá, 2008). Tento trend byl způsoben zejména zvýšením a stabilizací státní podpory EZ v rámci PRV.

Dalším faktorem, který motivuje pro vstup do systému ekologického hospodaření, je stoupající poptávka po biosurovinách ze strany výrobců biopotravin a zahraničních odběratelů. V neposlední řadě stimuluje rozvoj EZ v ČR zájem spotřebitelů, kterým chybí na trhu čerstvé domácí bioprodukty a biopotraviny (MZe₆, 2008). Rozhodujícím odbytovým místem se staly obchodní řetězce, které vytváří okolo 70 % obratu biopotravin. Meziroční nárůst obratu v biopotravinách, který se v posledních letech pohybuje okolo 50 %, je ovšem převážně kryt dovozem (okolo 70 %) jako důsledek nedostatečné produkce bioproduktů a nedostatečně rozvinuté výroby biopotravin, což je výrazná slabina českého EZ (Moudrý a kol., 2007). Proto řada zpracovatelů potravin rozšiřuje svůj sortiment o nové výrobky v kvalitě bio. Nicméně

v roce 2009 došlo celosvětově k mírnému zpomalení růstu spotřeby biopotravin vzhledem k ekonomické situaci. Nejvíce se tento efekt projevil v zemích, kde finanční krize působí nejvýrazněji, tedy v USA a Velké Británii. Naopak v zemích střední Evropy došlo k opětovnému vzrůstu spotřeby biopotravin (*Václavík₁ a kol., 2009*).

Dnes je ČR na předních místech v rozloze ekologicky obdělávaných ploch v Evropě. Je patrné, že cíl, který byl vytyčen Akčním plánem pro EZ do roku 2010 čili 10 % ploch v režimu EZ, bude patrně dosažen (*MZe₆, 2008*).

Velmi zajímavý je růst ploch ekologicky obhospodařovaných vinic. V roce 2004 nehosподаřil ekologicky ani jeden vinař. V roce 2005 už bylo registrováno několik biovinařů, kteří obhospodařovali jen pár desítek hektarů. V polovině roku 2007 bylo v ČR registrováno přibližně pět biovinařů, na konci téhož roku už to bylo sedmnáct. V roce 2008 se jejich počet zvýšil na šedesát jedna, přičemž tito vinaři hospodařili na 408 ha (*MZe₈, 2009*). Následující rok vzrostla plocha ekologických vinic na 645 ha. Je patrné, že počet biovinařů a plocha ekologických vinic stále stoupá, navíc značná část ploch vinic dříve v systému integrované produkce přechází na ekologický způsob hospodaření. Zatím se ale řada těchto vinařů nachází v přechodném období, ale již z úrody roku 2009 někteří z nich vyrobili první certifikovaná biovína (*Václavík₁ a kol., 2009*).

3.2. Pěstování vinné révy v rámci ekologického zemědělství v České republice

3.2.1. Pěstování biovinné révy

Na rozdíl od běžného vinaře, který může během vegetačního období bojovat s nežádoucími organismy na keřích vinné révy chemickými prostředky, se biovinař zaměřuje na kvalitu půdy a vytváření podmínek, ve kterých se daří přirozeným predátorům škůdců a plevelů. Rovnováha a samoregulační schopnosti půdy se podporují množstvím biotechnických pomůcek – pesticidy proti škůdcům jsou nahrazovány dravými roztoči, sluněčky, škvory či lumčíky, kteří se buď uměle vysazují do vinohradu, anebo se ve vinohradu namnoží

používáním šetrnějších metod ochrany. Pásky zeleně mezi jednotlivými řadami vinohradu slouží jako útočiště užitečnému hmyzu a chrání půdu před vodní erozí. Omezením dodávky průmyslových hnojiv se posiluje odolnost vůči chorobám, protože keře, které jsou bohatě hnojeny umělými hnojivy, jsou sice v bujném růstu a mají schopnost dát vysoké výnosy, ale jsou také mnohem náchylnější k chorobám (*Bagar, 2008*). Časté jsou také různé typy lapačů s feromony matoucí samečky obalečů. Na vinohradech nechybí tradiční strašáky odhánějící ptačí lupiče apod. Povolenými postřiky jsou pouze přírodní sloučeniny síry a mědi (max. 3 kg mědi/ha/rok) pro potlačení plísní a padlí révového, vše ostatní probíhá na bázi jiných než chemických opatřeních (*Bouma, 2008; Sedláček, 2006*). Plevel je likvidován mechanicky, rostlinné zbytky se zpracovávají do půdy a slouží jako přirozené hnojivo. Výsledkem je zelený vinohrad na živé půdě s optimálním množstvím půdních mikroorganismů a minerálů. Další zpracování hroznů probíhá bez používání šlechtěných kvasinek, enzymů a dalších syntetických sířicích a stabilizačních látek (vyjma oxidu siřičitého). Lze tedy říci, že biovíno je víno vyráběné z hroznů získávaných z vinné révy pěstované podle pravidel EZ.

Ze všeobecného hlediska je biovíno považováno za mezistupeň mezi integrovanou produkcí výroby hroznů a vína a biodynamickým způsobem výroby vína. V integrované produkci je možné užívat řadu chemických prostředků, které jsou ale v EZ zakázány. Zatímco biodynamické víno je bezesporu vínem s nejmenším podílem chemických látek. Vína pocházející z biodynamické produkce jsou na českém trhu spíše vzácností. Láhve biovína jsou označeny výrazem „víno vyrobené z ekologicky vypěstovaných hroznů“. Pokud chce spotřebitel vědět, zda je víno vyrobené v biokvalitě, je nejnázší podívat se, zda je výrobce v seznamu členů Svazu Ekovín (dřívější Svaz integrované produkce hroznů a vína) (*Čapounová, 2007*).

Před několika lety se ekologickému pěstování vinné révy v ČR věnovalo pouze několik vinařů, byli to zpravidla odborníci na šlechtitelství. Tito vinaři začali pěstovat tzv. interspecifické odrůdy vinné révy, které jsou odolné proti mnohým chorobám a škůdcům a které vznikly křížením evropských odrůd vinné révy s americkými odrůdami rodu *Vitis*. Byly vyšlechtěny především na odolnost vůči plísní révové a padlí révovému. Vůči červené spále, plísní šedé a černé skvrnitosti révy vinné jsou stejně náchylné jako evropské odrůdy. Dosud nebyla vyšlechtěna žádná odrůda, která by byla vůči plísní révové a padlí révovému zcela odolná (*Bioinstitut₂, 2008*). Nicméně interspecifické odrůdy jsou spotřebitelům neznámé a

hůře se prodávají, proto se nyní ekologicky pěstují i běžné odrůdy, protože se podařilo vylepšit jejich biologickou ochranu proti škůdcům (Hamplová, 2008).

3.2.2. Historie a současný stav ekologického vinohradnictví

Dosud nebyla přesně stanovena doba, kdy se réva objevila na Zemi. Jisté však je, že zde existovala již před 65 miliony lety, koncem druhohor, ještě před vyhynutím dinosaurů. Některé druhy rodu *Vitis* byly rozšířeny až k severnímu polárnímu kruhu, ale po poslední době ledové zůstal v Evropě jen druh *Vitis vinifera subspecies silvestris*. Později člověk zřejmě svou záměrnou činností vytvořil z této divoké lesní révy révu ušlechtilou – *Vitis vinifera subspecies sativa* (Urban a kol., 2003).

V Evropě se začal kult vína šířit přibližně před třemi tisíci let, přes Řecko, Řím až na zbytek kontinentu. Od 2. století př. n. l. se vinohradnictví díky Římanům rozšířilo do Maďarska a pravděpodobně i na naše území (Sedlo, 1994). Na jižní Moravě přesahuje doba pěstování révy dva tisíce let. A minimálně dva tisíce let šlo o „ekologické“ vinohradnictví (Urban a kol., 2003). Do Čech se vinohradnictví rozšířilo pravděpodobně v období Velké Moravy.

Během 19. století byli do Evropy zavlečeni škůdci a choroby révy z Ameriky, vůči kterým evropská réva neměla imunitu na rozdíl od druhů amerických. Masovější problémy způsobilo nejdříve padlí révové. Na obranu proti němu se hledaly chemikálie, které se začaly používat v zemědělství. Současně se dovážely z Ameriky odolné druhy, a důsledkem tohoto dovozu bylo zavlečení révokazu, největšího škůdce evropských vinohradů. Později, koncem 19. století, se k nežádoucím organismům importovaným z Ameriky přidala i plíseň révová. Na počátku 20. století byl již znám biologický trik, jak předejít škodám způsobeným révokazem – štěpováním ušlechtilé révy na odolné americké podnože. Dále ale byly choroby révy potírány pomocí chemických postřiků, čímž je charakterizováno celé 20. století (Urban a kol., 2003). Vliv nežádoucích organismů na pěstování vinné révy dal nakonec vzniknout ekologickému vinohradnictví jako odnoži tehdejšího konvenčního vinohradnictví. Pěstování vinné révy v biokvalitě má své počátky v 50. letech 19. století ve Švýcarsku a Německu, kdy tamní vinaři připravili vína, na která lze podle dnešních měřítek nahlížet jako na biovína (Skřivánková, 2009). První větší vinice se však objevily až v 70. letech (např. Itálie, Francie, Španělsko) (Trapek, 2009). Současně s potíráním chorob pomocí chemie však probíhal i bio-

logický proces vedoucí k regulaci chorob – křížením odolných druhů révy s kvalitní evropskou révou. V první fázi téměř sto let vítězila chemie, nyní již existují v jednotlivých evropských státech odrůdy révy, které se vyznačují jak vysokou kvalitou vína, tak více či méně zvýšenou odolností vůči jednotlivým chorobám. Právě tyto odrůdy jsou podstatné pro budoucí větší rozšíření ekologického vinohradnictví (*Urban a kol., 2003*).

ČR má dva regiony vinohradnictví – český se šesti oblastmi a moravský s deseti oblastmi. Každá vinařská oblast je tvořena vinařskými obcemi. Více než 90 % z celkové rozlohy zemědělsky obhospodařovaných vinic se nachází na jižní Moravě. V současné době zaujímají zemědělsky využívané vinice v ČR zhruba 18 400 ha (*Šarapatka₂ a kol., 2008*). Z celkové rozlohy vinic v ČR se podle zásad integrované produkce hospodaří na 12 000 ha (*Anonym₃, 2009*). Na více než 600 ha jsou ekologicky obhospodařované vinice (*MZe₉, 2010*). Na zbytku se víno pěstuje konvenčním způsobem.

V ČR došlo během posledních pár let k poměrně velkému nárůstu výměry trvalých kultur v rámci EZ, a to zejména v sadech (2 581 ha) a vinicích (408 ha) v roce 2008, což je způsobeno zejména navýšením plateb na tuto produkci (viz příloha 1), ale také například posílením know-how, jak pěstovat ovoce a víno v biokvalitě (*MZe₈, 2009*). V naší zemi je ale stále množství tradičních vinařů, kteří pěstují víno na zdravých vinohradech a zpracovávají jej podle svých předků, i když nemohou být označena bio. Zájem o ekologické pěstování vinné révy narostl i v roce 2009, kdy byla plocha ekologicky obhospodařovaných vinic již 645 ha (*MZe₉, 2010*). Za poslední dva roky také rapidně vzrostl počet vinařů, kteří vstoupili do systému EZ, a předpokládá se jejich další nárůst. Důvodem zvýšeného zájmu je zejména nenasycený trh s biovíny, možnost exportu a již zmíněné navýšení dotací (*MZe₄, 2009*). Nicméně například ekovinař František Mádl evropské peníze vůbec nečerpá, protože u nich není ošetřena situace, kdy bude réva napadena tak silně, že ekologicky šetrné prostředky nebudou na odstranění problému stačit a bude nutné použít chemii, pak by totiž musel vracet finanční prostředky za několik let zpátky (*Hamplová, 2008*).

Většina nových zájemců o pěstování vinné révy v rámci EZ se rekrutuje z řad vinařů registrovaných v systému integrované produkce. Obtížný přechod na ekologický systém usnadňuje aktivní osvěta a cílené poradenství ze Svazu Ekovín (dřívější Svaz integrované produkce hroznů a vína) (*MZe₈, 2009*). Přechodné období, tzv. konverze, je období nutné k přechodu od konvenčního, popř. integrovaného, k ekologickému způsobu hospodaření. Pro starší plodné vinice je přechodné období pět let, pro mladé vinice vysazené na přihlášené půdě

jsou to pouze tři roky před první sklizní (*Anonym₄, 2005*). Během doby konverze nelze víno označovat jako produkt ekologického vinohradnictví, ale pouze jako víno z parcel přecházejících z konvenčního na ekologické vinohradnictví (*Urban a kol., 2003*).

Produkce ekologicky vypěstovaných hroznů a následná výroba vína je v ČR ošetřena vinařským zákonem č. 321/2004 Sb., o vinohradnictví a vinařství, který kategorizuje jednotlivá vína, a prováděcími vyhláškami č. 323/2004 Sb., č. 324/2004 Sb. a č. 437/2005 Sb. Vedle zákonem stanovených podmínek pro zpracování vína existuje řada privátních standardů, které v jednotlivých zemích nabízejí oborové organizace (*Čapounová, 2007*). V oblasti směrnic na pěstování vinné révy a výrobu biovína celý obor napjatě čeká na prováděcí pravidla nového nařízení EU. Znalci z oboru doufají, že se směrnice budou řídit přísnými vyhláškami svazů ekologického zemědělství (*BioFach, 2009*).

Dále také stále významně stoupá počet podniků zpracovávajících vinnou révu, jak ukazuje tabulka č. 3. Celkem 97 % z těchto podniků se nachází v tradičních vinařských oblastech Jihomoravského kraje (*MZe₈, 2009*). V polovině roku 2007 bylo v ČR registrováno přibližně pět biovínařů. Do konce roku 2008 se jejich počet zvýšil na více než šedesát a celková plocha ekologických vinic dosáhla více než 400 ha. V dnešní době už plocha ekologicky obhospodařovaných vinic zaujímá přes 600 ha (*MZe₉, 2010*). Také stoupá ekologická produkce hroznového vína, která činila 61,87 t v roce 2006, 89,03 t v roce 2007 a 96,06 t v roce 2008 (*MZe₈, 2009; Václavík₁ a kol., 2009*).

Tabulka č. 3 – Počet zpracovatelů vína v systému EZ v letech 2006-2008 včetně procentuálního nárůstu mezi po sobě jdoucími roky (*MZe₆, 2008; MZe₈, 2009*).

Rok	Počet zpracovatelů vína v rámci EZ	Procentuální nárůst mezi roky
2006	3	x
2007	17	567 %
2008	61	359 %

Důležitým důvodem pro přechod na ekologické vinařství byl také značný pokrok v oblasti biologické ochrany vinohradů v posledních letech. Výzkumníkům, výrobcům a pěstitelům

se podařilo najít nové postupy přirozené ochrany vinogradů, umožňující dostatečnou ochranu před škůdci a chorobami bez použití chemických látek (*Bagar, 2008*).

Ekologičtí vinaři v ČR patří do svazů zabývajících se ekologickým vinohradnictvím. V roce 1991 vznikl ve Velkých Bílovicích svaz ekologického vinohradnictví Altervin, který se později stal sekci svazu PRO-BIO, proto jsou nyní ekologičtí vinaři v ČR členy svazu PRO-BIO (*Urban a kol., 2003*). V ČR také zastřešuje ekologické vinohradnictví tzv. Svaz Ekovín, dřívější Svaz integrované produkce vína, který se dlouhodobě věnuje rozvoji ekologicky orientovanému vinohradnictví. Jednou z priorit svazu je přímo vývoj technologie ekologického vinařství (*Václavík₂, 2009*).

Každoročně se pořádají v Evropě i v ČR veletrhy, kde se řeší problematika ekologického vinohradnictví, produkce a prodej biovín. Jedním z významných mezinárodních veletrhů s bioprodukty je BioFach pořádaný v Norimberku v Německu. Vzrůstající zájem pěstitelů, výrobců i spotřebitelů se odráží i v rok od roku rostoucí expozici věnované biovínu. Každoročně se na výstavě udělují medaile v rámci Mezinárodní ceny biovína BioFach. Od roku 2010 k ní přibyla nová Mezinárodní cena biovína MUNDUSvini BioFach. Cílem této ceny je podporovat kvalitu a odbyt vín z ekologické produkce. Soutěž má producentům, vinařům, dovozcům a spotřebitelům na jedné straně poskytnout fórum, které umožní vzájemné srovnání biovín, a na druhé straně spotřebitelům usnadnit orientaci a rozhodování při nákupu biovína (*Anonym₅, 2009*). Letos ČR na veletrhu reprezentovala společná expozice MZe a jedenácti českých firem (*Anonym₆, 2010*).

Mezi každoroční tuzemské veletrhy s biovinem patří již od roku 2004 Mezinárodní spotřebitelská ochutnávka biovín pořádaná v Pavlově pod Pálavou. Dále se v ČR již tři roky koná konference VINOENVI v Mikulově, jejíž tematikou je ekologické vinohradnictví a produkce biovína.

Z výše uvedeného vyplývá, že plocha ekologicky obhospodařovaných vinic, objem ekologicky pěstovaných hroznů a produkce biovína zažívají v posledních letech rozmach jak ve světě, tak v ČR, což je způsobeno hlavně zodpovědným přístupem jedinců k přírodě, a tím i celé společnosti.

3.2.3. Základy ekologického vinařství

Zpracování biohroznů by mělo být co nejšetrnější jak ke vztahu k hroznům, tak i k životnímu prostředí, s čímž souvisí i snaha o úsporu energie. Často diskutovaným tématem, zvláště v USA, je používání síry ve víně jako antioxidantu. Existují sice teoretické možnosti udržení vína i bez síry, ale v evropské praxi se zatím neujaly. V nejbližší době zůstane oxid siřičitý základní cizorodou látkou povolenou i pro víno z ekologického vinohradnictví, ovšem nemělo by jí být více, než je nezbytné (*Urban a kol., 2003*).

Zpracování biovína je závislé na stupni vyžrávání vinné révy, podle něhož se určuje termín sklizně. Dobrým základem pro kvalitní biovíno je pozdní sběr s cukernatostí nad 21 stupňů. Při poškození hroznů je ale třeba úrodu přebírat i ve třídě jakostní, to je pod 19 stupňů, aby bylo zabráněno šíření nákazy. Ihned po sklizni se hrozny rozdrtí, případně jen zbaví třapin. Rmut se okamžitě lisuje, není pak třeba sířit. Je na rozhodnutí zpracovatele vína, zda mošt nechat ještě sedimentovat. V případě sedimentace je vhodné po kvasu mošt přisířit do 10 mg.l⁻¹ oxidu siřičitého. Doporučuje se řídit kvasný proces snižováním teploty (*Šarapatka₁ a kol., 2005*). Výsledkem by mělo být zcela suché biovíno, které nepotřebuje ke své stabilizaci tolik oxidu siřičitého. Ihned po ukončení kvasného procesu se mladá vína s dostatkem kyselin nesíří a ponechávají se na kvasnicích podle jejich stavu až čtyři měsíce. Jedenkrát týdně se promíchávají. Při teplotě 20 až 25 °C (minimálně 15 °C) je podpořen vznik jablečno-mléčného kvašení, během kterého se v chuti ostrá jablečná kyselina mění na mléčnou kyselinu a oxid uhličitý (*Urban a kol., 2003*).

Podle zaměření vinaře a jeho zákazníků může následovat stabilizace vinného kamene chladem, při němž se víno na týden vystaví působení teplotě - 4 °C a ještě podchlazené se přefiltruje. Na evropském trhu jsou ale i vůbec nefiltrovaná vína z ekologického vinohradnictví. K podchlazení je z energetického hlediska vhodné alespoň částečně využít zimních mrazů. Během vymrazování se doporučuje víno míchat, podpoří se tím růst krystalů, které se usadí na dně nádoby (*Urban a kol., 2003*).

Z hlediska zpracování je biovíno stále živé. Díky sníženému množství oxidu siřičitého bývá biovíno náročnější také na kvalitu skladování, proto je potřeba jej skladovat v temnu při teplotě 10 – 15 °C (*Abrle, 2006*). Ve vinařství je nejvhodnější využít přetlakové nerezové nádoby s možností regulace teploty. Použít lze i dřevěné sudy, které jsou naopak pro zrání

červeného vína mimořádně vhodné, dále keramické a skleněné nádoby (*Šarapatka₃ a kol., 2006*).

Kvalita biovína je různorodá stejně tak, jako je tomu u konvenčně vyráběných vín. Ekologicky vypěstované víno se od konvenčního vína neliší procentem alkoholu, ale pouze způsobem pěstování. Biovína mají cukernatost v kvalitě jakostních přívlastkových vín, to znamená v kategoriích kabinet, pozdní sběr, výběr z hroznů, výběr z bobulí, a na rozdíl od konvenčních vín nesmí být nijak doslazována. Biohrozny jsou velmi šetrně zpracovávány na suché biovíno, to znamená, že víno nesmí být ozařováno, nelze přidávat sorbáty, kyselinu vinnou či síran měďnatý (*PRO-BIO Liga₁, 2004*).

3.2.4. Charakteristika odrůd vinné révy pěstovaných v biokvalitě v České republice

Víno z ekologicky vypěstovaných hroznů lze produkovat ve všech kategoriích vín a žádná speciální omezení vzhledem k odrůdám nejsou (*Šarapatka₃ a kol., 2006*). Seznam odrůd, které lze v ČR pěstovat, je uveden ve Státní odrůdové knize, která je úředním seznamem všech odrůd rostlin, které byly v ČR registrované. Zápis do Státní odrůdové knihy provádí ÚKZÚZ po splnění všech podmínek daných zákonem.

Díky náročnější péči jsou v biovínařství oblíbeny zejména odrůdy, z nichž lze získat kvalitní víno a přitom budou přirozeně odolné proti houbovým chorobám, dále budou mít pevnou slupku a vysokou cukernatost hroznů. Často jde o řadu původních regionálních odrůd, nebo naopak vysoce moderní křížence, vyšlechtěné speciálně k rezistenci proti chorobám. Nicméně existují i odrůdy jako např. Müller Thurgau nebo Modrý Portugal, které prakticky nelze pěstovat v biokvalitě. Jedná se o odrůdy tak citlivé, že podmínky pro jejich úspěšné pěstování v rámci EZ splní jen velmi málo lokalit (*PRO-BIO Liga₂, 2007*). Pro ekologické pěstování odrůd vinné révy lze doporučit především pěstování interspecifických odrůd, které jsou odolnější vůči houbovým chorobám (např. Hibernál, Malverina, Laurot), dále zvyšování odolnosti keřů, posilování horní plochy listů a bobulí a zabránění dalšímu množení škodlivých hub, bakterií a hmyzu (*Urban a kol., 2003*).

Pro ekologické vinohradnictví je na počátek 21. století doporučeno pěstovat následující odrůdy 2008 – Arkadia, Auxerrois, André, Cabernet Moravia, Cerason, Dornfelder, Hibernál,

Laurot, Malverina, Muškát moravský, Nativa, Pálava, Rinot, Rubinet, Rulandské modré, Ryzlink rýnský, Sevar a Tramín červený (*Šarapatka₃ a kol., 2006; Bioinstitut₂, 2008*). Nicméně toto doporučení je třeba brát jako časově omezené do doby, než budou registrovány vhodnější odrůdy. Výběr odrůd vhodných pro ekologické vinohradnictví není jednoduchý. Mimo výše uvedené odrůdy je možné samozřejmě pěstovat i jakékoliv odrůdy registrované v Česku, ale tyto mají zpravidla vyšší nároky na stav rostlin (půda, výživa, zatížení keřů), na polohu (větrnější, teplejší), na zelené práce (vzdušnost keřů) a na počet aplikací ochranných látek (*Urban a kol., 2003*).

Dále je třeba uvést stručnou charakteristiku nejvíce zastoupených odrůd pěstovaných v biokvalitě v ČR (*Čapounová, 2007; PRO-BIO Liga₂, 2007*):

- Pálava

Česká odrůda vzniklá v roce 1953 křížením odrůd Tramín červený x Müller Thurgau. Víno je charakteristické vanilkovou vůní, harmonickou, aromatickou, kořenitou a plnou chutí a oproti Tramínu má vyšší obsah kyselin.

- Cabernet Moravia

Poměrně mladá odrůda českého původu vznikla zkřížením odrůd Zweigeltrebe x Cabernet Franc. V roce 2001 byla zapsána do Státní odrůdové knihy.

- Malverina

Jde o mladou bílou odrůdu českého původu vyšlechtěnou jako hybrida Seibel 13666 x Merlot x SV 12375 x Větliňské červené rané. Na jejím šlechtění se spolupodíleli i tři z našich biovínařů (František Mádl, Miloš Michlovský a Vlastimil Peřina). Do Státní odrůdové knihy byla tato odrůda zapsána v roce 2001. Pro svou odolnost vůči chorobám je Malverina doporučována pro ekologické vinohradnictví. Jedná se o odrůdu s vysokým a pravidelným výnosem.

- Laurot

Jedna z nejmladších u nás pěstovaných českých odrůd. Byla vyšlechtěna poměrně složitým křížením (Merlot x Seibel 1366) x (Frankovka x Svatovavřínecké). Na jejím vzniku se mimo jiné podíleli i čeští biovínaři (František Mádl, Miloš Michlovský a Vlastimil Peřina)

ve spolupráci s výzkumným ústavem v Moldávii. Ve Státní odrůdové knize je Laurot zapsán teprve od roku 2004.

- Naturvin

Kupáž (cuveé neboli směs odrůd) odrůd Festivalnyj (hybrid pocházející z Moldávie) a Hibernalu pocházející z vinic ekovinaře Františka Mádla.

- André

Česká odrůda, která vznikla v roce 1961 křížením odrůd Frankovka x Svatovřínecké, do listiny povolených odrůd byla zapsána v roce 1980. Je pojmenována na počest Ch. K. Andrého (1763-1831), který se mimořádně zasloužil o rozvoj ovocnářství a šlechtitelství.

- Ryzlink rýnský

Stará německá bílá odrůda vzniklá pravděpodobně přirozeným křížením odrůd Heunisch x Tramín. Předpokládá se, že odrůda vznikla v okolí horního toku Rýna. První zmínky o ní pocházejí ze 14. století, k nám byla odrůda rozšířena řádem sv. Benedikta v 17. století. Do listiny povolených odrůd byla u nás zapsána v roce 1941. Jde o odrůdu považovanou za jednu z nejkvalitnějších pro výrobu jakostních vín.

- Hibernal

Jedna z nejmladších u nás pěstovaných odrůd vznikla křížením Ryzlinku rýnského, klon 239 Gm/F2 x Seibel 7053 v Německu. Do Státní odrůdové knihy byla zapsána v roce 2004. Pro svoji odolnost vůči houbovým chorobám je odrůda vhodná pro integrované vinohradnictví, případně pro výrobu biovína. Každoroční vyšší cukernatost než u Ryzlinku rýnského umožňuje vyrobit přívlastkové biovíno.

- Muškát moravský

Odrůda českého původu vyšlechtěná křížením dvou bílých odrůd Muškátu Ottonel x Prachtraube.

Záleží na uvážení každého biovínaře, kterou z možných odrůd vinné révy zapsaných ve Státní odrůdové knize bude pěstovat. Mezi průkopníky ekologického vinohradnictví v ČR patří zejména čtyři biovínaři (*Čapounová, 2007*):

- Josef Abrle (Pavlov pod Pálavou)

Produkuje biovína odrůd Pálava, Muškát moravský, Cabernet Moravia, André a Ryzlink rýnský. Upřednostňuje prodej ze dvora nebo prostřednictvím vinoték a prodejen.

- Vlastimil Peřina (Vinný sklep Eben v Lednici na Moravě)

Tento ekovínař pěstuje a vyrábí biovína odrůd Malverina, Laurot a Hibernál. Své výrobky prodává ze dvora nebo prostřednictvím sítě bioprodejen a vybraných vinoték.

- František Mádl (Velké Bílovice)

Produkuje zejména biovíno Naturvin a upřednostňuje prodej ze dvora nebo prostřednictvím organizace PRO-BIO.

- Miloš Michlovský (Vinselekt v Rakvicích)

Pěstuje a vyrábí biovína odrůd Laurot a Malverina. Své výrobky prodává přímo z vinařského podniku nebo ve vybraných vinotékách a prodejnách.

V současné době v ČR hospodaří ekologicky více než 60 ekovínařů, nicméně potenciál zdejšího trhu s produkty ekologického vinohradnictví je daleko větší. Obecně platí, že trh biovín u nás není nasycen na rozdíl od trhu s konvenčně vyráběnými víny (*Václavík₂, 2009*). Posledních několik let se výměra biovinic v ČR stále zvyšuje (dnes cca 645 ha) (*MZe₉, 2010*). Podle Milana Hluchého, předsedy Svazu Ekovín, již ze sklizně roku 2009 bylo biovíno z přibližně 210 certifikovaných biovinic. Navíc do přechodného režimu vstoupily další vinařské firmy, což podle jeho názoru způsobí nárůst ploch ekologických vinic na 1500 – 1800 ha, což by představovalo desetinu celkové plochy vinic v ČR (*Hamplová, 2008*).

3.2.5. Ekonomika vinohradnického podniku

Výstupem vinohradnictví jsou hrozny. Jejich množství na rozdíl od průmyslové výroby nelze předem naprogramovat, výnosy jsou příliš závislé na počasí.

V naší zemi patří k nejlepším vinohradnickým polohám jižní svahy. Na svazích je na druhou stranu ztížené obdělávání vinohradů, proto jsou produkční náklady vyšší ve srovnání s vinicemi na rovinách. Kompenzací je ale vyšší kvalita hroznů, a tedy i vyšší cena. Obecně lze říci, že na produkční náklady má vliv i struktura daného podniku. Ve větších podnicích (kolem 100 ha) jsou produkční náklady, ale často i výnos hroznů nižší, než v malých podnicích, kde je vyšší intenzita práce a vinné révě se věnuje zpravidla větší péče. Dalším důležitým faktorem je i stav přístupových komunikací k jednotlivým vinohradům, zatímco vzdálenost vinic od podniku dnes hraje méně významnou roli (*Sedlo, 1994*).

Ve vinohradnickém podniku lze asi desetinu celkového množství práce počítat na práci organizační. Proto i v malých podnicích musí být alespoň jeden pracovník se znalostmi jak odbornými, tak i organizačními (*Sedlo, 1994*). S největším objemem práce ve vinici se musí počítat v měsíci červenci a především v říjnu. V obou měsících se jedná o málo kvalifikované práce, na které lze bez větších obav najmout výpomocné pracovní síly. Asi čtvrtina celkového množství práce ve vinohradnickém podniku patří mezi práce kvalifikované, na které by se neměli najímat sezónní dělníci bez potřebných odborných znalostí (*Sedlo, 1994*).

Pro výpočet rentability podniku a stanovení optimální doby pro obnovu vinohradu, strojů, budov, případně nákupu nových pozemků, je nutné znát i řadu dalších údajů o podniku, které slouží pro výpočet ukazatelů ekonomické a finanční analýzy. Jsou to především cena půdy, hodnota a stáří budov a staveb, strojů a zařízení a cena zásob. Pro běžný provoz podniku jsou naprostou nezbytností i peníze v hotovosti, jejichž nedostatek může vést až k narušení organizace práce podniku a posléze k jeho likvidaci. Výdaje ve vinohradnickém podniku narůstají během roku neustále, zatímco příjmy jsou pouze po vinobraní, případně po prodeji vína u podniků, které své hrozny samy zpracovávají (*Sedlo, 1994*).

Nezbytná je i vybavenost podniku mechanizačními prostředky. Ve vlastnictví podniku nemusí být všechny stroje potřebné k práci ve vinohradě během roku, stroje méně používané je vhodnější si vypůjčit nebo vůbec si danou pracovní operaci nechat provést specializovanou firmou. Přílišná vybavenost podniku technikou, stejně jako nedostatek techniky, znamenají vysoké produkční náklady (*Sedlo, 1994*).

Náklady v ekologickém vinohradnictví jsou vyšší než v konvenčním vinohradnictví, což je způsobeno zejména větší potřebou lidské práce. Na druhou stranu výnosy ve vinohradnictví představují především prodejní cenu hroznů, která je dána jejich kvantitou a kvalitou. Průměrný výnos hroznů z hektaru se zlepšením agrotechniky zvýší asi na 10 t.ha⁻¹, i když budou existovat velké rozdíly mezi jednotlivými stupni. Potřeba práce se v závislosti na odrůdě a dosažené kvalitě hroznů příliš nemění, zatímco výnos hroznů z jednotky plochy se mění podstatně, z čehož plyne i cena hroznů (*Sedlo, 1994*).

Závěrem lze konstatovat, že se tržní cena vína odvíjí zejména od označení původu a kvality vína. V zemích EU jsou vína pěstovaná konvenčně dražší než biovína, zatímco v ČR je tomu naopak. Tato skutečnost, ale víceméně neodrazuje spotřebitele od nákupu produktů ekologického vinohradnictví.

3.3. Obchod s biovinem v České republice a srovnání s rakouskými producenty biovína

3.3.1. Obchod a prodej biovína v České republice

V České republice rapidně vzrůstá trh s bioprodukty, přesto domácí koproducenti v současnosti zásobují pouze 30 % trhu (*MZe, 2006*). Také obchod s biovinem v ČR zažívá rozkvět, zatímco konvenčně vyráběná vína se potýkají se značnými problémy se vstupem na přesycený trh. Jen v ČR byl meziroční růst v prodeji biopotravin a biovín 70 %, přitom samotný obchod s vínem rostl jen o 6 % (*Hamplová, 2008*). Jde to jednak ruku v ruce s celkovou rostoucí poptávkou po biopotravinách a také tím, že na rozdíl od ostatních komodit je cena biovína jen zhruba o 15 – 25 % vyšší ve srovnání s konvenčními víny odpovídajícího původu a kvality (*Bagar, 2008*). Pití vína není jen samotné popíjení nápoje, je to životní styl. Člověk má dobrý pocit, když ví, že víno bylo pěstováno způsobem, který neškodí přírodě ani člověku. Navíc kvalita i chuť biovín jsou stejné jako u běžných vín. V kontrastu s tím je jisté, že renomé biovín u nás není příliš vysoké. Nejspíš je to dáno tím, že nabídka kvalitních biovín u nás nebyla příliš velká. Navíc tuzemská produkce biovín stále nedokáže

pokryt poptávku, stejně jako u biopotravin, a tak se většina vín vyprodukovaných v rámci EZ do ČR dováží ze zahraničí. Proto se v současné době výrobou biovína v ČR začínají zabývat i velké firmy, nejen malá rodinná vinařství.

Biovína se prodávají nejvíce v prodejnách zdravé výživy a speciálních prodejnách biopotravin, až po té následují vinotéky a běžná obchodní síť. Podle vinařů je nakupuje především mladá generace, která se nebojí objevovat nové věci a je více nakloněna k šetrnému zacházení s přírodou (*Anonym7, 2009*). Informace o původu a způsobu výroby biovýrobků jsou důležité pro poradenství při prodeji. U biovýrobků je vždy zajištěna možnost zpětného dohledání původu zboží. V žádné jiné oblasti potravinářství není původ surovin tak dobře dokumentován jako u biopotravin (*MZe10, 2006*).

Mezi země s největší plochou ekologických vinic v Evropě patří Itálie, Francie, Španělsko, Řecko a Německo, přičemž podíl ekologických vinohradů nepřesahuje v jednotlivých zemích zpravidla 5 % z celkové plochy vinic. Stejně jako u nás převážná většina produkce ekologicky vypěstovaných hroznů pochází z malých rodinných vinic. Nejvíce biovína se prodá v Německu (*Skřivánková, 2009*). Německo společně se Švýcarskem jsou také největšími dovozci, zatímco největším exportérem je Itálie (*PRO-BIO Liga2, 2007*). V maloobchodě se všeobecně preferují zahraniční biovína, zejména ze Španělska, Itálie, Francie, dochází také ke zvýšené oblibě biovín z Jihoafrické republiky a ze států Jižní Ameriky (Chile, Argentina). Ve specializovaných bioprodejnách, biosupermarketech i vinotékách v EU stále existuje potenciál k růstu, kterého by mohli využít biovináři ze zámoří a ze střední a východní Evropy, včetně ČR, protože v současné době ještě nemají velký význam a nebudí na Západě věrohodnost u spotřebitele (*BioFach, 2009*). Situace by se ale mohla během několika let zlepšit ruku v ruce s rostoucím množstvím produkce biovín v rámci ČR.

3.3.2. Marketingový plán a strategie obchodu s biovinem v České republice

Prodej se snaží přimět zákazníky k nákupu zboží, které podnik již vyrobil, zatímco marketing usiluje o to, aby podnik vyráběl a prodával to zboží, které zákazník požaduje. Zjišťuje proto potřeby zákazníků a přání a přizpůsobuje jim své výrobky a služby, jejich cenu, způsob prodeje, propagaci, design a balení. Hlavní funkcí marketingu je zkoordinovat podnikatelské nápady s přáními a potřebami zákazníků, pravidly a možnostmi trhu s ohledem

na zdroje a konkurenci. Marketingový plán je ústředním nástrojem pro řízení a koordinování marketingového úsilí, zatímco zvolená marketingová strategie představuje cíl podnikání (Václavík₃, 2008). Důležitým předpokladem pro marketingový úspěch je důkladné prostudování tržních mezer, které pomáhají výrobcí zjistit, zda se budou cílové prodejny zajímat právě o jeho produkt (MZe₁₁, 2006).

Před počátkem podnikání je důležité stanovit, jakým způsobem se budou propagovat daná biovína a kalkulovat jejich cena. Vytvoření dostatečného rozpočtu je zásadním krokem a je důležité, aby do něj byla zahrnuta nejen výroba, ale i dopravní náklady, propagační náklady apod. Je dobré nastavit cenu biovín podle kvality produkce, konkurence a hodnoty. Hodnota produktu je zvláště důležitá, i když jde jen o subjektivní vjem. Jsou věci, které mohou zvýšit hodnotu vyprodukovaného biovína (např. zpracování přímo na farmě, „příběh“ biovína na obalu nebo v letáčku apod.) (MZe₁₁, 2006). Jedná se o jednu z možností, jak může ekozemědělec zvýšit naději na úspěch svého podnikání. Všechny tyto charakteristiky mohou výrazně zvýšit hodnotu vnímání biovína. Bude-li tato hodnota vyšší, může výrobce za produkt očekávat lepší cenu, pokud ovšem výrobce prodává produkt na maloobchodním trhu, který hodnotu výrobku odměňuje. V případě distribuce výrobku do diskontní prodejny či supermarketu pak výrobce musí udržet nejnižší možné ceny (MZe₁₁, 2006). Přidaná hodnota biovýrobku, resp. biovína umožní získat ekologicky hospodařícímu zemědělcí tzv. cenovou prémii (Václavík₃, 2008). Cenová premie, kterou spotřebitelé platí za biopotravinu včetně biovín ve srovnání s konvenčními potravinami a víny, je velmi důležitá. Část této premie získává ekozemědělec, nicméně v mnoha případech větší část této premie neskončí u ekozemědělce, ale ve zpracovatelském a distribučním řetězci.

Důležitou součástí strategie je i vyhodnotit konkurenci a její nabídku. I když je daný výrobce přesvědčen, že jeho výrobek nabízí větší výhody než výrobek konkurenční, nelze předpokládat, že spotřebitelé nahlíží na daný produkt stejně jako výrobce. Věrnost značce je totiž mezi spotřebiteli silná. Jsou-li spotřebitelé spokojeni s jedním produktem, potom potřebují velmi pádné důvody ke změně názoru. V mnoha případech je ochutnávka produktu to, co přivede spotřebitele k rozhodnutí kupovat značku (MZe₁₁, 2006). Při nákupním rozhodování hrají významnější roli subjektivně vnímané parametry produktu. Je-li výrobek zákazníky vnímán stejně jako výrobky ostatní a neodlišuje-li se něčím od výrobků srovnatelných, zákazníci tak nemají žádný důvod jej kupovat. Dobrá pozice výrobku na trhu tedy znamená, že zákazníci vnímají daný výrobek jako lepší v porovnání s výrobky ostatními, je pro ně lákavější a přitažlivější.

Proto je velice důležité znát svou konkurenční výhodu a pomocí komunikačních nástrojů ji co nejučinněji popsat, a tak efektivně oslovit cílovou skupinu zákazníků (*Václavík₃, 2008*).

Významná je i distribuce biovína, která představuje, jak nabízet hotový výrobek ve správné chvíli, ve správném množství, na správném místě, za cenu, kterou je zákazník ochoten a schopen zaplatit (*Václavík₃, 2008*). Náklady na distribuci biopotravin jsou většinou vyšší než u konvenčních potravin, vzhledem k menšímu množství prodaného zboží. Je proto důležité hledat distribuční systémy, které mohou náklady snižovat. Jednou z možností může být dodávka bioproduktů včetně biovín konečným zákazníkům přímo z ekofarmy. Tento systém může navíc upevňovat vztah mezi producentem a konzumentem, což je jeden z principů EZ (*Václavík₄, 2007*). Možnosti uvádění bioproduktů na trh mohou být klasifikovány jako přímé a nepřímé. Při přímém uvádění na trh dochází k interakci mezi producentem a spotřebitelem, zatímco při nepřímém vstupuje do hry prostředník. Přímá distribuce je mezi českými ekozemědělci zatím poměrně málo využívána. Přímý prodej má smysl zejména pro zemědělce produkující menší množství širokého spektra biovýrobků. Pro zemědělce produkující menší množství jedné komodity je ziskovější prodávat prostředníkům. V případě biovína u nás zatím není rozšířen přímý prodej ze sklepa, i když vhodné objekty a vytyčené vinařské stezky k tomu existují. Nicméně například ekovinař Vlastimil Peřina z Lednice na Moravě upřednostňuje na své ekofarmě přímou distribuci biovína (*Václavík₄, 2007*). Přímý prodej biovýrobků spotřebitelům nabízí podniku větší kontrolu nad hotovostním tokem (cash flow) oproti maloobchodu, kde existuje možnost delších čekacích lhůt na zaplacení faktur za dodávku ekologicky vyprodukovaného zboží. V závislosti na okolnostech lze v přímém prodeji získat lepší cenu než při prodeji do maloobchodních prodejen (*MZe₁₁, 2006*).

Je také dobré zvážit investici do atraktivní etikety a obalu ekologicky vyprodukovaných vín. U některých biovín, zejména u odrůd, které nejsou známé široké veřejnosti, je obal a značka nejlepší způsob, jak oslovit spotřebitele. Je tedy dobré navrhnout obaly a etikety, které přitáhnou pozitivní pozornost k produktům, a sdělí tak poselství ekozemědělce, popřípadě biovýrobce. Důležitá je také dostatečná výrobní kapacita (*MZe₁₁, 2006*).

Většina nákupčích v obchodním sektoru po výrobcích požaduje stálou kvalitu zboží, dodržení požadavků na balení a značení, načasovanou dodávku, odpovídající a profesionální služby a okamžité jednání při poklesu prodeje. Někteří nákupčí mohou od výrobce očekávat další služby a je otázkou obchodních vztahů, zda je bude výrobce ochoten plnit. Patří sem např. příspěvek na reklamu, poskytnutí vzorků zdarma na předvádění, informace o produkci

a zpracování, nízké zaváděcí ceny a přítomnost zasvěcených osob na předváděcí akci (*MZe₁₁, 2006*).

Ústřední postavení při propagaci v obchodu s biopotravinami zaujímají ochutnávkové akce. Právě v oblasti biovín mají nedocenitelný význam. Akce lze kromě toho využít jako reklamně účinné nástroje k získání nových zákazníků, k práci s veřejností, k oživení období s nižším obratem, k seznámení zákazníků s novými nebo zvláštními produkty biovína (*MZe₁₀, 2006*). Navíc ochutnávky ekologicky vyprodukovaných vín pomáhají zlepšit vnímání daného produktu spotřebiteli (*Václavík₃, 2008*).

Závěrem lze říci, že dobré nápady na vylepšení již zavedených biovín většinou přicházejí od samotných zákazníků (ankety, dotazníky). Stejně tak sledování konkurence, jejich kroků a novinek je hnacím motorem inovací. Důležité je také snažit se pochopit motivy zákazníků pro koupi biovín (*Václavík₃, 2008*).

3.3.3. Srovnání stavu ekologického vinohradnictví v České republice a v Rakousku

Rakousko má hned po Lichtenštejnsku největší podíl ekologicky obhospodařovaných ploch v Evropě. Také se vyznačuje společně s Dánskem a Švýcarskem největší spotřebou biopotravin na hlavu (*Václavík₁ a kol., 2009*). V Rakousku, stejně jako v ČR, mají dynamický růst spotřeby biopotravin na svědomí zejména maloobchodní řetězce. Svojí podporou biozemědělců, propagací a relativně širokou nabídkou sehrály zásadní roli v popularizaci biopotravin mezi obyvatelstvem. Ve vyspělých zemích Evropy jsou tržní struktury velmi rozvinuté a biopotraviny lze sehnat v podstatě všude. Výsledkem je, že povědomí spotřebitelů o biopotravinách a bionápojích je velmi vysoké. Na těchto biotržích vystupují do popředí klasické tržní síly – jako např. snižující se ceny biopotravin vyvolané rostoucím konkurenčním bojem, koncentrace tržních sil mezi výrobcí a maloobchodníky, zvyšující se role diskontních prodejen a rozvoj nadnárodních holdingových společností (*Václavík₁ a kol., 2009*).

Rakousko se rovněž pyšní dlouhou biovinařskou a ještě delší vinařskou historií. Přestože rakouská vína tvoří přibližně jen 1 % světové vinařské produkce, patří k nejlepším v Evropě. Rakouské vinařství se rozděluje na čtyři základní vinařské oblasti, a ty se dále dělí

na devatenáct regionů. Plocha vinic v Rakousku zaujímá přes 50 000 ha, vesměs ve východní a jihovýchodní části země (Navara, 2009). Ročně Rakušané vypijí asi dvakrát více vína než obyvatelé ČR. V Rakousku hospodaří na dvacet tisíc poměrně malých vinařství, z nichž většina prodává svá vína přímo ze dvora. Z evropského měřítka jsou v Rakousku velká vinařství s plochou přes 200 ha výjimkou (Bárta a spol., 2007). Vyrábí se zde hlavně jednodrůdová vína. Vzhledem k chladnějšímu podnebí se rakouští vinaři specializují hlavně na bílá vína. Nejznámější a nejrozšířenější odrůdou je zde Grüner Veltliner, ale také například Welschriesling. Nejvyšší kvalita bílá vína pocházejí z oblasti Wachau v údolí Dunaje a ze sousedního regionu Kamptal (Anonym₈, 2010). Rakousko si vybudovalo renomé výrobce zejména kvalitních sladkých vín světové úrovně a špičkových bílých vín (Bárta a spol., 2007).

Ačkoliv má Rakousko jen o něco málo větší rozlohu než ČR, podíl výměry vinic na jeho území je znatelně vyšší. Rakouská vína a biovína jsou ve světě daleko známější v porovnání s víny a biovíny vyprodukovanými v ČR. Tato fakta mohou být dána historickým vývojem, kdy Rakousko neprošlo systémem socialistického hospodaření. Rakouské vinařství oproti českému a moravskému nemuselo projít devastujícím obdobím normalizace, které s sebou nese zejména ztrátu rodinných tradic a vztahu k půdě (Sedlo, 1994). Znovu rostoucí zájem o vinohradnictví a ekologické vinohradnictví v ČR nastal až po zavedení finančních podpor v tomto sektoru. Zatímco vinařská historie Rakouska je poznamenána pouze skandálem s ethylenglykolem z 80. let 20. století (Anonym₈, 2010). Od té doby se pěstování vinné révy, produkce vín a biovín v Rakousku obrátily jiným směrem, díky němuž se rakouská vína a biovína stala jedněmi z nejznámějších evropských vín, jejichž obliba ve světě stále roste.

V současnosti lze konstatovat, že bioprodukce hroznů v Rakousku, stejně jako v ČR, roste. Rakouští biovínaři podle aktuálních informací předpokládají, že dojde i v dalších letech ke zvýšení počtu ekologicky hospodařících vinařů. V současnosti je přihlášeno na 500 biopodniků s téměř 2 500 ha vinic. V integrované produkci je pak zařazeno 4 560 vinařských podniků. Rakouští pěstitelé vinné révy a výrobci biovína byli v roce 2009 spokojeni zejména díky předpovídanému zvýšení vývozu do Německa o 8 % a dobré situaci na japonském trhu, kam exportovali své výrobky. Propagaci rakouského biovína v Japonsku také pomohla účast biovínařů na veletrhu BioFach (Anonym₉, 2009). Nově se zde také zavádí dobrovolná nezávislá kontrola integrované produkce. Vinař, který se k ní přihlásí, bude každý rok před sklizní zkontrolován v dodržování pravidel a v kladném případě obdrží pro daný rok certifikát.

Ten mu pomůže v marketingu vína jako záruka dodržování pravidel nepoškozujících přírodu. Kontrolu provádí soukromá firma a tuto službu platí vinař v částce přibližně 180 EUR/rok (*Stávek, 2009*).

Závěrem lze říci, že trh s biovinem má potenciál k růstu v obou zemích, což je způsobeno zejména navyšováním finančních dotací a neutuchajícím zájmem ze strany spotřebitelů. Je jasné, že se čím dál více integrovaně hospodařících vinařů bude v obou zemích snažit přejít na systém hospodaření EZ. Pro konzumenty ze zemí EU jsou však rakouská biovína známá, zatímco biovína z ČR se netěší takové oblibě. Znalci ale očekávají, že v budoucnu dojde k obratu a spotřebitelé z ostatních zemí EU přijdou na chuť i biovinům z ČR.

4. DISKUZE

V posledních letech ve světě i v Evropě výrazně vzrostla poptávka po produktech EZ, s čímž souvisí neustálé zvětšování ekologicky obhospodařovaných ploch. I v ČR se rok od roku objem prodaných biovýrobků zvyšuje, k čemuž přispělo i zavedení prodeje bioproduktů v řetězci větších obchodních domů s potravinami. Zvýšený zájem spotřebitelů o biovýrobky spočívá zejména v očekávaném sníženém obsahu nežádoucích látek (např. zbytků pesticidů, průmyslových hnojiv a těžkých kovů) a ve zvýšeném obsahu některých životu prospěšných látek (např. vitamínů a minerálních látek). V současné době konzumenta zajímá i původ a způsob zpracování výrobku.

Důležitým odvětvím EZ je ekologické vinohradnictví, které ve srovnání s konvenčním pěstováním vinné révy na našem území, nemá tak dlouhou tradici. O to větší rozmach zažívá ekologické pěstování vinné révy posledních několik let. Důvodem je zejména reakce na současné trendy, které kladou důraz na souznění s přírodou a její ochranu. Na druhou stranu, jak bylo uvedeno výše, největší pozornost oponentů či kritiků je v souvislosti s ekologicky pěstovanými plodinami včetně odrůd vinné révy věnována otázkám zdravotní nezávadnosti. Sledovány jsou zejména hladiny mykotoxinů a jiných přírodních toxinů, obsahy dusičnanů, toxické kovy i rezidua pesticidů jako markerů dodržování závazných technologických postupů. Na základě informací uvedených v literární rešerši jsou zmíněné přírodní toxiny, reprezentující vesměs produkty sekundárního metabolismu, součástí přirozeného ochranného systému rostlin. Ve zvýšené míře je rostlina produkuje ve stresových situacích, jako je například poranění, napadení škůdci, nevhodné podmínky pro pěstování či skladování, které jsou v případě ekologické produkce pravděpodobně častější. Na tyto aspekty se nesmí zapomínat při šlechtění nových odrůd vinné révy pro EZ, kdy je preferována vyšší odolnost proti škůdcům. Nicméně tato rezistence daných odrůd je často spojena s vyšší hladinou přírodních toxinů. Dosud publikované studie tuto domněnku jednoznačně nepotvrdily a naopak poukazují na to, že významný vliv, pokud jde o přírodní toxiny, sehrává zejména genetická dispozice rostliny.

Velký vliv na spotřebitele má i cena biovína, pro jehož odbyt je limitující skutečností vyšší cena v porovnání s konvenčně vyprodukovanými víny. Ve skutečnosti ale biovína nejsou tak drahá. Jak bylo uvedeno v literární rešerši, v cenách produktů konvenčního zemědělství nejsou promítnuty skryté výdaje – např. platba za důsledky znečištění životního prostředí, platba

škod na řekách znečištěných hnojivy, vývoj nových pesticidů a hnojiv, likvidace nebezpečných odpadů apod. Naopak v ceně biovína je zahrnuta ruční práce, která je preferována v systému ekologického hospodaření. Někdy je rozdíl mezi konvenčně vyráběným vínem a biovínem symbolický, jindy je cena biovína razantně vyšší. V současné době si ale řada lidí ráda připlatí za biovíno s vědomím, že připlatili za něco, co bylo vyrobeno s co největším ohledem na přírodu, proto odpůrci bioproduktů mimo jiné tvrdí, že značka bio je jen marketingovým trikem. Prodejci biovín mohou využívat jakési naivity spotřebitelů a jejich ochotě připlatit si. Spotřebitelé mají totiž pocit, že za vyšší cenou biovína stojí poctivá práce ekozemědělců, jejich zodpovědný přístup k pěstování rostlin vinné révy. Cenu biovín zvyšuje také skutečnost, že se velká část bioproduktů do ČR importuje. Čeští ekozemědělci nejsou schopni pokrýt poptávku po biovínech na našem trhu. Všeobecnou prognózou do budoucna v ČR je reálné snížení cen biopotravin, resp. biovína, v důsledku rostoucí poptávky po bioproduktech.

Z údajů uvedených v literární rešerši vyplývá, že z celkové výměry vinic (více než 18 000 ha) na území ČR, tvoří přes 65 % plochy vinice s integrovaným systémem hospodaření a přes 3,5 % jsou to ekologicky obhospodařované vinice. Zbytek tvoří vinice s konvenčně pěstovanou vinnou révou. Je jasné, že v posledních letech dochází k rapidnímu nárůstu počtu ekovínařů a ploch vinic obhospodařovaných ekologicky. Většina nových biovínařů přestoupila na ekologické vinohradnictví z integrovaného hospodaření a v současné době se nachází v přechodném období. Obtížný přechod na ekologický systém hospodaření dnes také usnadňuje mnohem menší míra byrokracie ze strany kontrolních orgánů a v neposlední řadě i aktivní osvěta a cílené poradenství MZe a řady neziskových organizací (např. Svaz Ekovín). Na druhou stranu z dat prezentovaných v literární rešerši je zřejmé, že řada budoucích ekovínařů, kteří hospodařili integrovaně, přechází na ekologický způsob produkce vinné révy kvůli výrazně vyšším dotacím. V roce 2008 podpora pro ekovínaře činí téměř 24 000 Kč/ha, zatímco pro integrovaný systém pěstování vinné révy přibližně 14 000 Kč/ha. Naopak jedním z negativních vlivů na přestup zemědělců k ekologickému způsobu hospodaření může být nedůvěra zákazníků k některým značkám vína. Spotřebitelé často dávají přednost konvenčním vínům ze známého a proslulého vinohradu nežli produkci méně známé značky biovína.

V kontrastu s tímto je důvodem zvýšeného zájmu o ekologické vinohradnictví značný pokrok a vývoj nových postupů v oblasti biologické a biotechnologické ochrany vinohradů a nenasycený trh s tuzemskými biovínem. Ve Evropě i v ČR zažívá obchod s biovínem

rozmach, zatímco konvenčně vyráběná vína se potýkají s problémy. Popisem situace na českém trhu s domácími biovinami je poptávka převyšující nabídku, proto se v ČR prodávají spíše zahraniční biovína. Zemědělská produkce biovín roste totiž mnohem pomaleji než jejich spotřeba. Tato skutečnost může být způsobena i tím, že řada budoucích ekovinařů se nachází v přechodném období, kdy nemají oprávnění označovat svá biovína jako produkty EZ. V současnosti se výrobou biovín začínají zabývat i velké firmy. Nižší nabídka biovín od ekologicky hospodařících vinařů v ČR může být způsobena i nepříliš dlouhou historií ekologického vinohradnictví na našem území.

Výzvou pro současné ekovinaře na našem území může být i větší šance snadněji prorazit v zahraničí. Zvýšenému zájmu o naše biovína v zahraničí by ale měl nejprve předcházet rostoucí objem prodeje na domácím trhu. Zatímco pěstitel konvenčních odrůd má mnohem menší příležitosti prosadit se v zahraničí, situace na trhu s biovinem je přesně opačná, poptávka v zahraničí, stejně jako u nás, není dostatečně uspokojena. Bohužel ale biovína z ČR v současnosti nemají takový význam pro konzumenty z ostatních zemí EU.

Jak již bylo řečeno, zvýšila se plocha obhospodařovaných biovinic, čímž došlo ke zvýšení produkce biovín, a tím pádem k nárůstu konkurence současným biovinařům. Je tedy možné, že pro produkci „starých“ biovinařů v ČR může být nová konkurence určitou výzvou, která bude souviset s pozitivním efektem na trh s biovinami. Konkurence sama o sobě, pokud je vedena férovými prostředky, je nakonec užitečná pro všechny účastníky trhu.

5. ZÁVĚR

Ekologické zemědělství představuje svým odlišným přístupem k pojetí zemědělské produkce a k přírodě jednu z nejvýznamnějších cest k dlouhodobě udržitelnému zemědělství. V posledních letech vzrostla poptávka po bioproduktech a to nejen v Evropě, ale i v dalších zemích světa, s čímž souvisí současný trend neustále rozšiřovat plochy ekologicky obdělávané plochy. Zárukou kvality ekologických produktů je dodržování zákonem stanovených pravidel a kontrolovaný způsob produkce. Sortiment výrobků EZ je speciálně označen národním logem a jménem kontrolní organizace. V rámci společné politiky EU připravily její orgány jednotnou evropskou značku pro EZ a biopotraviny, která bude povinná na všech výrobcích.

Česká republika patří mezi země s největšími ekologicky obhospodařovanými plochami v Evropě ve srovnání s velikostí ploch konvenčního zemědělství. V naší zemi patří EZ k nejrychleji rostoucím odvětvím zemědělství. Zdá se, že Akční plán České republiky pro rozvoj EZ vydaný MZe, který byl vytyčen do roku 2010, bude pravděpodobně splněn. Za zvýšený zájem o EZ stojí zejména zvýhodněné dotace pro ekologicky hospodařící zemědělce a výrobce produkující biopotraviny. Zároveň roste zájem spotřebitelů o biovýrobky a produkty EZ, k čemuž bezesporu přispělo i zavedení prodeje do řetězců supermarketů a hypermarketů. Pro širokou veřejnost se tak produkty EZ stávají mnohem dostupnější.

Jedním z nejdynamičtěji se rozvíjejícím odvětvím EZ je ekologické vinohradnictví. V českých zemích má klasické vinohradnictví velmi dlouhou tradici. Víno je zvláštní komoditou v tom směru, že znalce a milovníky zajímá především sensoricky hodnocená kvalita jako jsou chuť a vůně. Pro ekologické vinohradnictví jsou používány speciální odrůdy vinné révy, které se vyznačují zejména rezistencí vůči houbovým chorobám, neboť na tyto vinice se používá odlišná ochrana oproti konvenčnímu vinohradnictví. Mimo výše uvedené odrůdy se samozřejmě mohou pěstovat jakékoliv odrůdy vinné révy registrované v ČR, tyto mají zpravidla vyšší nároky na polohu, pěstování a ochranu, která je už ale v dnešní době značně zdokonalena. Meziročně se plocha ekologicky obhospodařovaných ploch s vinnou révou v ČR neustále zvyšuje, s čím souvisí i zvýšená ekologická produkce hroznového vína. Certifikovaných biovínařů v ČR ale stále není mnoho v porovnání s evropskými pěstiteli.

MZe a řada neziskových organizací se snaží propagovat výhody ekologického vinohradnictví a zároveň podporuje vzdělávání ekovínařů. S rostoucím počtem ekologicky

hospodařících vinařů na našem území, zároveň roste i nabídka jejich produkce, čímž dochází k postupnému uspokojování stále se zvyšující poptávky. Na rostoucí poptávku má vliv i správná propagace biovína, která může mít za následek zvýšení prodeje. Biovíno jako málo známý segment trhu má jedinečnou šanci zaujmout potencionálního zákazníka hlavně vzhledem, původem a „příběhem“. Na zaujetí spotřebitele se velkou měrou podílejí ochutnávkové akce, které jsou ve většině případů prvním kontaktem biovína se zákazníkem. Záleží jen na producentovi a prodejci, jakým způsobem zaujme zákazníka natolik, aby vzrostla obliba jejich biovín.

Podle všeobecného názoru pěstitelů vína hospodařících dle ekologických zásad jsou výsledkem bezpečnější a chutnější vína. EZ je šetrnější k životnímu prostředí, zároveň pečuje o zemědělskou krajinu a zlepšuje sociální vztahy pracovníků i spotřebitelů. Bio není jen o omezeních a příkazech, ale také o přístupu, životním stylu a způsobu myšlení.

6. SEZNAM LITERATURY

- 1) Abrle, J. Biovíno [on-line] [cit. 29-07-2009]. Bio Svět, ze dne 22.3.2006. Dostupný z: <http://www.biosvet.estranky.cz/clanky/zajimavosti-ze-sveta-bio/biovino>
- 2) Anonym₁. Zapojením ÚKZÚZ se zvýší transparentnost a efektivita kontrol ekologických podniků [on-line] [cit. 13-02-2010]. Ministerstvo zemědělství ČR, ze dne 28.12.2009. Dostupný z: <http://eagri.cz/public/eagri/zemedelstvi/ekologicke-zemedelstvi/aktuality/zapojenim-ukzuz-se-zvysi-transparentnost.html>
- 3) Anonym₂: Unie představila logo biovýrobků, bude povinné. Lidové noviny, ročník XXIII, číslo 33, ze dne 9.2.2010
- 4) Anonym₃. Biovinic v Česku letos dvakrát více [on-line] [cit. 14-02-2010]. Zemědělsko-potravinářský informační portál provozovaný Ústavem zemědělské ekonomiky a informací (ÚZEI), ze dne 9.1.2009. Dostupný z: <http://www.agronavigator.cz/ekozem/default.asp?ids=910&ch=99&typ=1&val=87163>
- 5) Anonym₄. Biovína, která nejvíce chutnala [on-line] [cit. 12-02-2010]. Liga ekologických alternativ (LEA), 2005. Dostupný z: <http://www.lea.ecn.cz/03vino.html>
- 6) Anonym₅. První Mezinárodní cena biovína MUNDUSvini BioFach [on-line] [cit. 13-02-2010]. Bio-info – Info portál pro snadnější marketing biopotravin, ze dne 30.9.2009. Dostupný z: <http://www.bio-info.cz/zpravy/prvni-mezinarodni-cena-biovina-mundusvini-biofach>
- 7) Anonym₆. Zajímá vás bio? Česká republika je zastoupena na největším bioveletrhu BioFach [on-line] [cit. 20-02-2010]. Vitalia – Váš průvodce zdravým životem, ze dne 18.2.2010. Dostupný z: <http://www.vitalia.cz/aktuality/zajima-vas-bio-nejvetsi-bioveletrh-biofach/>
- 8) Anonym₇. Za bio si lidé rádi připlatí, ne však za biovíno [on-line] [cit. 11-02-2010]. Zemědělsko-potravinářský informační portál provozovaný Ústavem zemědělské ekonomiky a informací (ÚZEI), ze dne 27.3.2009. Dostupný z: <http://www.agronavigator.cz/ekozem/default.asp?ids=910&ch=99&typ=1&val=89534>
- 9) Anonym₈. Rakousko [on-line] [cit. 20-02-2010]. Global-wines. Dostupný z: <http://www.global-wines.cz/rakousko>

- 10) Anonym⁹. Víno z ekologické produkce odolává krizi [on-line] [cit. 10-02-2009]. Bio-info – Info portál pro snadnější marketing biopotravin, ze dne 8.8.2009. Dostupný z: <http://www.bio-info.cz/zpravy/vino-z-ekologicke-produkce-odolava-krizi>
- 11) Bagar, M. Biovíno – blýská se na lepší časy [on-line] [cit. 13-05-2009]. Bio-info – Info portál pro snadnější marketing biopotravin, Biocont Laboratory, spol. s.r.o., ze dne 30.12.2008. Dostupný z: <http://www.bio-info.cz/zpravy/biovino-blyska-se-na-lepsi-casy>
- 12) Bárta, L., Kovaříková, I. Rakousko, poznejte zem vína a turistiky [on-line] [cit. 07-03-2010]. Magazín Sommelier, 2007. Dostupný z: <http://www.e-sommelier.cz/download/s19%20rakousko.pdf>
- 13) BioFach. Biovíno – BioFach 2009: Největší světová přehlídka biovína [on-line] [cit. 10-01-2010]. Bio Obchod – Informační měsíčník pro prodej biopotravin v České republice. Moravské Knínice: Green Marketing – marketing pro ekologii, leden 2009. Dostupný z: <http://www.greenmarketing.cz/archiv.html>
- 14) Bioinstitut₁. Ekologické zemědělství a GMO – Otázky koexistence, vaše otázky – naše odpovědi. Olomouc: Bioinstitut, o. p. s., 2008. ISBN 978-80-904174-6-5
- 15) Bioinstitut₂. Ochrana révy vinné v ekologickém vinohradnictví před hlavními chorobami a škůdci. Olomouc: Bioinstitut, o.p.s., 2008
- 16) Bouma, D. V Pavlově se opět utkala biovína [on-line] [cit. 20-02-2010]. Agroweb – internetový zemědělský portál, ze dne 4.5.2008. Dostupný z: http://www.agroweb.cz/V-Pavlove-se-opet-utkala-biovina_s44x30589.html
- 17) Čapounová, K. Víno z certifikovaných biovinic, Okrajová záležitost pro fandy, příjemné překvapení pro znalce nebo nový trend? [on-line] [cit. 28-07-2009]. Bio Obchod – Informační měsíčník pro prodej biopotravin v České republice. Moravské Knínice: Green Marketing – marketing pro ekologii, září 2007. Dostupný z: <http://www.greenmarketing.cz/archiv.html>
- 18) Dabbert, S., Häring, A. M., Zanolli, R. Organic farming – Policies and Prospectes. Londýn a New York: Zed Book, 2004. ISBN Hb 1-84277-326-7, ISBN Pb 1-84277-327-5.
- 19) Elsen, van, T. Landschaftsentwicklung – eine Zukunftsaufgabe für die ökologische Landwirtschaft. In: Köpke, Eisele (eds): Beiträge zur 4. Wissenschaftstatung zum Ökologischen Landbau. Bonn, Německo, 1997

- 20) FiBL. 90 argumentů pro ekologické zemědělství. Z německého originálu „90 Argumente für den Biolandbau“. Olomouc: Bioinstitut, o.p.s., 2007. ISBN 978-80-87080-07-8
- 21) Hajšlová, H., Schulzová, V. Porovnání produktů ekologického a konvenčního zemědělství. Praha: Odborná studie VŠCHT, 2006. ISBN 80-7271-181-4
- 22) Hamplová, L. Česká biovína se chystají dobýt Evropu [on-line] [cit. 15-01-2010]. Hospodářské noviny, iHNed.cz – online zprávy Hospodářských novin, ze dne 27.4.2008. Dostupný z: <http://ekonomika.ihned.cz/c1-24291490-ceska-biovina-se-chystaji-dobyt-evropu>
- 23) IFOAM. The New EU Regulation for Organic Food and Farming: (EC) No. 834/2007, Background, Assessment, Interpretation. Brusel: IFOAM EU Group, 2009
- 24) Leschingerová, M.: EU volí nové logo biopotravin. Hlasujte i vy! [on-line] [cit. 16-01-2010]. Nazeleno.cz, ze dne 30.12.2009. Dostupný z: <http://www.nazeleno.cz/bio/biopotraviny-1/eu-voli-nove-logo-biopotravin-hlasujte-i-vy.aspx>
- 25) Mäder, P., a kol. Soil Fertility and Biodiversity in Organic Farming. Washington, USA: Science, 296, 2002, str. 1694-1697
- 26) Moudrý, J., Konvalina, P., Moudrý., J. a kol. Ekologické zemědělství. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, vysokoškolská učebnice, 2007. ISBN 978-80-7394-046-1
- 27) MZe₁. Ekologické zemědělství a biodiverzita. Praha: Ministerstvo zemědělství ČR, 2006. ISBN 80-7084-485-X
- 28) MZe₂. Tisková zpráva Ministerstva zemědělství ČR [on-line] [cit. 30-07-2009]. Ministerstvo zemědělství ČR, ze dne 17.9.2007. Dostupný z: <http://www.mze.cz/Index.aspx?ids=2930&ch=288&typ=1&val=39232>
- 29) MZe₃. Tisková zpráva Ministerstva zemědělství ČR [on-line] [cit. 22-02-2010]. Ministerstvo zemědělství ČR, ze dne 7.5.2009. Dostupný z: http://eagri.cz/public/eagri/tiskovy-servis/tiskove-zpravy/x2009_tiskova-zprava090507-eu-chce-nove-bio-logo.html
- 30) MZe₄. Základní statistické údaje ekologického zemědělství k 31.12.2008. Praha: Ministerstvo zemědělství ČR, 2009
- 31) MZe₅. Akční plán České republiky pro rozvoj ekologického zemědělství do roku 2010. Praha: Ministerstvo zemědělství ČR, 2004.
- 32) MZe₆. Ročenka ekologického zemědělství v České republice za rok 2007. Praha: Ministerstvo zemědělství ČR, 2008. ISBN 978-80-7084-658-2

- 33) MZe₇. Obecné informace ke Cross compliance neboli Kontrole podmíněnosti [on-line] [cit. 20-02-2010]. Ministerstvo zemědělství ČR, 2009. Dostupný z: <http://eagri.cz/public/eagri/zemedelstvi/kontroly-podminenosti-cross-compliance-1/>
- 34) MZe₈. Ročenka ekologického zemědělství v České republice za rok 2008. Praha: Ministerstvo zemědělství ČR, 2009. ISBN 978-80-7084-736-7
- 35) MZe₉. Počet ekologických zemědělců již dosahuje čísla 3000 [on-line] [cit. 25-02-2010]. Ministerstvo zemědělství ČR, ze dne 23.2.2010. Dostupný z: <http://eagri.cz/public/eagri/zemedelstvi/ekologicke-zemedelstvi/aktuality/pocet-ekologickyh-zemedelcu-jiz.html>
- 36) MZe₁₀. Biopotraviny a jejich prodej v maloobchodě. Praha: Ministerstvo zemědělství ČR, 2006. ISBN 80-7084-483-3
- 37) MZe₁₁. Jak spolupracovat s maloobchodními prodejny při prodeji bioproduktů. Praha: Ministerstvo zemědělství ČR, 2006. ISBN 80-7084-484-1
- 38) MZe₁₂. Situační a výhledová zpráva – réva vinná a víno za rok 2007. Praha: Ministerstvo zemědělství ČR, 2008. ISBN 978-80-7084-689-6
- 39) MZe₁₃. Situační a výhledová zpráva – réva vinná a víno za rok 2008. Praha: Ministerstvo zemědělství ČR, 2009. ISBN 978-80-7084-793-0
- 40) Nařízení č. 834/2007. Evropská komise – Ekologické zemědělství, ze dne 28.6.2007
- 41) Nařízení č. 889/2008. Evropská komise – Ekologické zemědělství, ze dne 5.9.2008
- 42) Navara, M. Rakouská vína přesvědčila [on-line] [cit. 29-07-2009]. Czech Travel Press, ze dne 18.10.2006. Dostupný z: <http://czechtravelpress.cz/282-rakouska-vina-presvedcila.html>
- 43) PRO-BIO Liga₁. Biopotraviny, spotřebitelské otázky a odpovědi. Praha: PRO-BIO Liga ochrany spotřebitelů potravin a přátel ekologického zemědělství, 2004
- 44) PRO-BIO Liga₂. Průvodce biospotřebitele: Biovíno [on-line] [cit. 26-07-2009]. PRO-BIO Liga, ze dne 6.8.2007. Dostupný z: http://www.biospotrebitelec.cz/page.php?&reference_name=press.detail&kategorie=&from=&clanek=320#_ftn1
- 45) Samsonová, P., Šarapatka, B., Urban, J. Přínos ekologického zemědělství pro kvalitu podzemních a povrchových vod. Šumperk: Olomouc, PRO-BIO ve spolupráci s Bioinstitutem, o. p. s., 2005. ISBN 80-903583-2-2
- 46) Sedláček, M. Biovíno [on-line] [cit. 15-02-2010]. Znalec vín – Encyklopedie, ze dne 1.10.2006. Dostupný z: <http://www.znalecvin.cz/encyklopedie/biovino/>

- 47) Sedlo, J. Ekologické vinohradnictví. Praha: Ministerstvo zemědělství v Agrospoji Praha, 1994. ISBN 80-7084-117-6
- 48) Skřivánková, D. Zaostřeno na: Biovína. Víno&Styl č. 28. Praha: Omega Publishing Group s.r.o., březen – duben 2009. ISSN 1801-0881
- 49) Stávek, R. Integrovaná produkce a produkce vína v Rakousku [on-line] [cit. 17-02-2010]. Bio-info – Info portál pro snadnější marketing biopotravin, ze dne 15.9.2009. Dostupný z: <http://www.bio-info.cz/zpravy/integrovana-produkce-a-bioproductce-vina-v-rakousku>
- 50) Šarapatka₁, B., Urban, J. a kol. Ekologické zemědělství – učebnice pro školu i praxi II díl. Šumperk: Svaz PRO-BIO, 2005. ISBN 80-903583-0-6
- 51) Šarapatka₂, B., Niggli, U. a kol. Zemědělství a krajina: cesty k vzájemnému souladu. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. ISBN 978-80-244-1885-8
- 52) Šarapatka₃, B., Urban, J. a kol. Ekologické zemědělství v praxi. Šumperk: Svaz PRO-BIO, 2006. ISBN 978-80-903583-0-0
- 53) Tichá, K. M. Ekologické zemědělství v kostce. Praha: Ministerstvo zemědělství ČR, 2008. ISBN 978-80-7084-716-9
- 54) Trapek, J. Biovína 2009. Decanter, the world's best wine magazine (české vydání) č. 4, časopis. Praha: Premium Publishing and Communities, s.r.o., 2009. ISSN 1803-5205
- 55) Urban, J., Šarapatka, B. a kol. Ekologické zemědělství – učebnice pro školu i praxi I díl. Praha: Ministerstvo životního prostředí ČR, 2003. ISBN 80-7212-274-6
- 56) Václavík₁, T., Čítková, Z., Malisová, H. a kol. Český trh s biopotravinami 2009. Praha: Tomáš Václavík – Green marketing ve spolupráci s Českým a slovenským odborným nakladatelstvím, 2009
- 57) Václavík₂, T. Rozhovor s Milanem Hluchým, předsedou svazu Ekovin [on-line] [cit. 13-05-2009]. Bio-info – Info portál pro snadnější marketing biopotravin, ze dne 10.5.2009. Dostupný z: <http://www.bio-info.cz/zpravy/rozhovor-s-milanem-hluchym-predsedou-svazu-ekovin>
- 58) Václavík₃, T.: Marketing pro ekologické zemědělce; Prodávějte dříve, než zasejte! [on-line]. Brno: Spolek poradců v ekologickém zemědělství ČR, o.s., 2008. Dostupný z: http://www.greenmarketing.cz/docs/download/Marketing_pro_EZ.PDF
- 59) Václavík₄, T.: Přímý marketing pro ekologické zemědělce [on-line]. Brno: Spolek poradců v ekologickém zemědělství ČR, Metodické listy č. 29, 2007. Dostupný z: http://www.greenmarketing.cz/docs/download/ML29_Primy_marketing.pdf

- 60) Václavík₅, T.: Návod na vznik a řízení ekologických marketingových iniciativ v oblasti prodeje produktů ekologického zemědělství [on-line]. Brno: Spolek poradců v ekologickém zemědělství ČR, o.s., 2008. Dostupný z: http://www.greenmarketing.cz/docs/download/Navod_na_vznik_mistnich_iniciativ.PDF

PŘÍLOHY

- **Příloha 1:** Stav finančních podpor pro ekologické vinohradnictví v letech 2005-2008 (pro rok 2008 jde pouze o předpokládaný odhad výše dotace) (*MZe₂, 2008; MZe₄, 2009*)

Výše finanční podpory v EZ - VÍNO										
rok	HRDP - výše vyplacených dotací (Kč/ha)				EAFRD - výše vyplacených dotací (Kč/ha)			PRV - výše vyplacených dotací (Kč/ha)		
	Kč/ha	po snížení dle maximální možné dotace (Kč)	celková plocha (ha)	výše vyplacených dotací celkem (Kč)	Kč/ha	celková plocha (ha)	výše vyplacených dotací celkem (Kč)	Kč/ha	celková plocha (ha)	výše vyplacených dotací celkem (Kč)
2005	12 235 Kč	x	11,8 ha	144 373 Kč	x	x	x	x	x	x
2006	24 470 Kč	x	11,8 ha	288 746 Kč	x	x	x	x	x	x
2007	24 470 Kč	23 965 Kč	7,6 ha	182 134 Kč	23 369 Kč	155 ha	3 622 153 Kč	x	x	x
2008	24 470 Kč	24 187,50 Kč	7,6 ha	185 972 Kč	x	x	x	23 369 Kč	155 ha	3 622 153 Kč

• **Příloha 2:** Seznam použitých zkratk

EAFRD	Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (z angl. European Agricultural Fund for Rural Development)
EAGGF	Evropský zemědělský garanční a orientační fond (z angl. European Agricultural Guidance and Guarantee Fund)
EU	Evropská unie
EZ.....	ekologické zemědělství
FiBL	Výzkumný ústav pro ekologické zemědělství (z něm. Forschungsinstitut für biologischen Landbau)
GMO	geneticky modifikované organismy
ha.....	hektar
HRDP	Horizontální plán rozvoje venkova v České republice na období 2004-2006
IFOAM.....	Mezinárodní federace hnutí ekologického zemědělství (z angl. International Federation of Organic Agricultural Movements)
KEZ o.p.s.	Kontrola ekologického zemědělství o.p.s.
MZe.....	Ministerstvo zemědělství České republiky
PRO-BIO.....	Svaz ekologických zemědělců PRO-BIO
PRV	Program rozvoje venkova na období 2007-2013
ÚKZÚZ	Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský